

Manifest del Partit Comunista

Marx i Engels

Noranta anys del Manifest Comunista

Trotsky

Edicions internacionals Sedov

Núcleo en defensa
del marxismo

Germinal

Índex

Noranta anys del Manifest Comunista, Prefaci de Lev Trotski a la primera edició en llengua afrikaans en 1937	3
Manifest del Partit Comunista.....	11
Prefaci de Marx i Engels a l'edició alemanya de 1872	11
Prefaci d'Engels a l'edició alemanya de 1883.....	12
Prefaci d'Engels a l'edició alemanya de 1890.....	13
Prefaci d'Engels a l'edició polonesa de 1892.....	17
Prefaci d'Engels a l'edició italiana de 1893	18
MANIFEST DEL PARTIT COMUNISTA	20
I. Burgesos i proletaris	20
II. Proletaris i comunistes	30
III. Literatura socialista i comunista	37
I. El socialisme reaccionari	37
a) El socialisme feudal	37
b) El socialisme petit burgès	39
c) El socialisme alemany o “vertader” socialisme	40
2. El socialisme burgès o conservador	42
3. El socialisme i el comunisme criticoutòpic.....	43
IV. Actitud dels comunistes envers els altres partits de l'oposició	45

Noranta anys del Manifest Comunista, Prefaci de Lev Trotski a la primera edició en llengua afrikaans en 1937

(pres de: <http://marxists.org/catala/trotsky/1937/noranta.htm>)

És fa difícil de creure que únicament falten deu anys per al centenari d'*El Manifest del Partit Comunista*! Aquest manifest, el més genial de tots els de la literatura mundial, sorprèn avui en dia encara a causa de sa frescor. Les parts principals semblen haver estat escrites ahir mateixa. Vertaderament el joves autors (Marx tenia vint-i-nou anys, Engels vint-i-set) saberen albirar el futur com ningú abans d'ells i, probablement, després.

Ja en el prefaci a l'edició de 1872, Marx i Engels indicaren que, malgrat que algunes parts secundàries del *Manifest* havien envellit, no es creien en el dret de modificar el text primitiu puix que, durant els vint-i-cinc anys escolats, el *Manifest* havia esdevingut un document històric. Seixanta-cinc anys han passat després. Determinades parts aïllades del *Manifest* han relliscat encara més profundament cap el passat. Ens esforçarem per tal de presentar en aquest prefaci, sota una forma resumida, les idees del *Manifest* que han servat integralment llur força i, alhora, aquelles que avui en dia necessiten serioses modificacions o ser complementades.

1.- La concepció materialista de la història, descoberta per Marx poc de temps abans de la publicació del *Manifest* i que s'hi aplica d'una forma perfectament magistral, ha resistit la prova dels esdeveniments i els cops de la crítica hostil: avui en dia constitueix un dels instruments més preciosos del pensament humà. Tota la resta d'interpretacions del procés històric han perdut tot valor científic. Pot dir-se amb total seguretat que actualment és impossible ja no sols ser un militant revolucionari sinó, simplement, un home políticament instruït sense haver-se apropiat la concepció materialista de la història.

2.- El primer capítol del *Manifest* comença per la següent frase: "La història de tota societat passada és la història de la lluita de classes."

Aquesta tesi, que constitueix la conclusió més important de la concepció materialista de la història, no ha tardat pas en convertir-se, ella mateixa, en objecte de la lluita de classes. La teoria (que reemplaçava el "benestar comú", "la unitat nacional" i les "veritats eternes de la moral" per la lluita dels interessos materials considerats com les forces motrius) ha sofert atacs particularment acarnissats per part dels hipòcrites reaccionaris, dels doctrinaris liberals i dels demòcrates idealistes. Després se'ls uniren (ara al si del mateix moviment obrer) els que hom anomena revisionistes, és a dir: els partidaris de la revisió del marxisme dins l'esperit de la

col·laboració i reconciliació entre les classes. Per fi, als nostres dies, els menyspreables epígons de la Internacional Comunista (els “stalinistes”) han pres el mateix camí: la política que hom anomena dels “Fronts Populars” degota enterament de la negació de les lleis de la lluita de classes. Amb tot, és l'època de l'imperialisme la que, duent fins a l'extrem totes les contradiccions socials, constitueix el triomf *teòric* del *Manifest Comunista*.

3.- L'anatomia del capitalisme en tant que estadi determinat de l'evolució econòmica de la societat ha estat explicada per Marx, d'una manera acabada, en la seua obra *El Capital* (1867). Però ja en el *Manifest Comunista* hi estan traçades, amb senyal ferm, les línies fonamentals de la seua futura anàlisi: la retribució del treball en la mesura indispensable per a la producció; l'apropiació de la plus-vàlua; la competència com a llei fonamental de les relacions socials; la ruïna de les classes mitjanes, és a dir de la petita burgesia de les ciutats i de la pagesia; la concentració de les riqueses entre les mans d'un nombre cada vegada més reduït de posseïdors, en un pol, i l'augment numèric del proletariat a l'altre pol; la preparació de les condicions materials i polítiques del regim socialista.

4.- La tesi del *Manifest* sobre la tendència del capitalisme a fer baixar el nivell de vida del obrers ha estat sotmesa a un violent foc. Els rectors, professors, ministres, periodistes, teòrics socialdemòcrates i caps sindicals s'han alçat contra la teoria de la “pauperització” progressiva. Invariablement, aquesta gent ha descobert el creixent benestar dels treballadors fent passar a l'aristocràcia obrera pel proletariat o a una tendència temporal per una tendència general. Alhora, la mateixa evolució del capitalisme més puixant (el d'Amèrica del Nord) ha transformat a milions d'obrers en pobres, mantinguts a costa de la caritat estatal, municipal o privada.

5.- En oposició al *Manifest*, que descrivia les crisis comercials-industrials com una sèrie de catàstrofes creixents, els revisionistes afirmen que el desenvolupament nacional i internacional dels trusts garanteix el control del mercat i mena gradualment vers la dominació de les crisis. És cert que la fi de l'últim segle i el principi d'aquest s'han distingit per un desenvolupament tan impetuós que les crisis no semblaven més que aturades “accidentals”. Però aquesta època s'ha acomplert irremeiablement. En darrera anàlisi, també en aquesta qüestió, la veritat s'ha posat de banda del *Manifest*.

6.- “El govern modern no és més que una delegació que gestiona els assumptes comuns de tota la classe burgesa.” En aquesta fórmula concentrada, que als caps socialdemòcrates els sembla una paradoxa periodística, està continguda, en realitat, l'única teoria científica de l'Estat. La democràcia creada per la burgesia no és una closca buida que es puga omplir pacíficament del contingut de classe que hom desitge, ben al

contrari del que pensaven Bernstein i Kaustky. La democràcia burgesa sols pot servir que a la burgesia. El govern del “Front Popular”, siga dirigit per Blum o per Chautemps, Caballero o Negrín, únicament és “una delegació que gestiona els assumptes comuns de tota la classe burgesa.” Quan aquesta “delegació” maneja mal els assumptes, la burgesia l’expulsa amb una puntada de peu.

7.- “Tota lluita de classes és una lluita política.” “L’organització dels proletaris en classe i, per tant, en partit polític...” Els sindicalistes, per una banda, i els anarco-sindicalistes, per l’altra, han defugit durant molt de temps de la comprensió d’aquestes lleis històriques, i avui en dia encara intenten fer-ho. El sindicalisme “pur” rep hui en dia un colp terrible en el seu principal refugi, els Estats Units. L’anarco-sindicalisme ha sofert una irreparable desfeta en llur últim bastió, Espanya. En aquesta qüestió igualment també duia raó el *Manifest*.

8.- El proletariat no pot conquerir el poder dins del marc de les lleis dictades per la burgesia. “Els comunistes... proclamen obertament que llurs objectius no poden pas assolir-se sense el derrocament violent de tot l’ordre social tradicional.” El reformisme ha assajat d’explicar aquesta tesi del *Manifest* per la no maduració del moviment a l’època i per l’insuficient desenvolupament de la democràcia. La sort de les “democràcies” italiana, alemanya i de tota una gran munió d’altres, demostra que, si hi ha alguna cosa poc madura, aquesta és el conjunt de les mateixes idees reformistes.

9.- Per tal d’obrar la transformació socialista de la societat cal que la classe obrera concentre en les seues mans el poder capaç de trencar tots els obstacles polítics a la via del nou ordre. El “proletariat organitzat en classe dominant” és la dictadura. Al mateix temps és l’única democràcia proletària. Llur envergadura i profunditat depenen de les condicions històriques concretes. Com més gran siga el nombre d’estats que s’endinsen en la revolució socialista més lliures i suaus seran les formes de la dictadura i la democràcia obrera serà més amplia i profunda.

10.- El desenvolupament internacional del capitalisme implica el caràcter internacional de la revolució proletària. “Llur acció comuna, com a mínim en els països civilitzats, és una de les primers condicions de llur emancipació.” El desenvolupament ulterior del capitalisme ha lligat de tal forma les parts del nostre planeta, “civilitzades” i “no civilitzades”, que el problema de la revolució socialista ha pres un caràcter, completament i definitiva, mundial. La burocràcia soviètica ha assajat de liquidar el *Manifest* en aquesta qüestió fonamental. La degeneració bonapartista de l’Estat soviètic ha estat la mortal il·lustració de la falsedat de la teoria del socialisme en un sol país.

11.- “Una vegada que, en el curs del desenvolupament, les diferències de classe han desaparegut i que tota la producció està concentrada a les mans des individus associats, el poder públic perd son

caràcter polític.” Altrament dit: l’Estat desapareix. Resta la societat alliberada de la seua camisa de força. Això és el socialisme. El teorema invers, el monstruós creixement de la coerció de l’Estat a l’URSS, demostra que la societat s’allunya del socialisme.

12.- “Els obrers no tenen pàtria.” Aquesta frase del *Manifest* ha estat jutjada a sovint pels filisteus com una *boutade* bona per a l’agitació. En realitat, aquesta frase dóna al proletariat l’única directiu raonada sobre el problema de la “pàtria” socialista. La supressió d’aquesta directiu per la II Internacional comportà no sols la destrucció d’Europa durant quatre anys sinó, més encara, l’estagnació actual de la cultura mundial. Front a l’acostament de la nova guerra, el *Manifest* continua essent, avui en dia encara, el conseller més segur en la qüestió de la “pàtria” capitalista.

***

Veiem, doncs, que la petita obra dels dos joves autors continua fornint indicacions irremplaçables en les qüestions fonamentals i més candents de la lluita d’alliberació. ¿Quin altre llibre podria comparar-se, àdhuc de lluny, amb el *Manifest Comunista*? Tanmateix, això no vol dir que, després de noranta anys de desenvolupament sense precedents de les forces productives i de grandioses lluites socials, el *Manifest* no precise de correccions i de ser complementat. El pensament revolucionari no té res en comú amb la idolatria. Els programes i els pronòstics es verifiquen i es corregeixen a la llum de l’experiència que és, per al pensament humà, la instància suprema. Correccions i complements, de què dóna testimoni la mateixa experiència històrica, únicament poden ser aportats amb èxit partint del mètode que està a la base del *Manifest*. Tractarem de demostrar-ho amb l’ajut dels exemples més importants.

1.- Marx ensenyà que cap ordre social abandona l’escena abans de no haver esgotat les seues possibilitats creadores. El *Manifest* blasma el capitalisme perquè aquest entrebanca el desenvolupament de les forces productives. Tanmateix, a l’època en què fou escrit, així com en el curs dels decennis següents, aquest fre era únicament *relatiu*: si en la segona meitat del segle XIX l’economia s’hagués pogut organitzar sobre fonaments socialistes el seu creixement hagués estat incomparablement més ràpid. Aquesta tesi, teòricament incontestable, no canvia en res a propòsit que les forces productives hagen continuat creixent, a escala mundial, sense interrupció fins a la guerra mundial. Sols en el curs dels darrers vint anys s’ha obert el període de l’estagnació directa i, àdhuc, del declivi de l’economia mundial, i això malgrat les descobertes més modernes de la ciència i la tècnica. La humanitat comença a viure a costa del capital acumulat i la propera guerra amenaça en destruir, per molt de temps, les mateixes bases de la civilització. Els autors del *Manifest* donaven per descomptat que el capital es trencaria molt abans de transformar-se, de règim relativament reaccionari, en règim absolutament

reaccionari. Aquesta transformació sols s'ha concretat als ulls de l'actual generació i ha fet de nostra època la de les guerres, revolucions i del feixisme.

2.- L'error de Marx i Engels quant als terminis històrics era producte, d'una banda, d'haver subestimat les possibilitats ulteriors inherents al capitalisme i, d'altra banda, de la sobreestimació de la madura revolució del proletariat. La revolució de 1848 no es va transformar en revolució socialista, com el *Manifest* havia descomptat, sinó que obrí a Alemanya la possibilitat d'una expansió formidable. La Comuna de París demostrà que el proletariat no pot arrancar el poder a la burgesia sense tenir al capdavant un partit revolucionari experimentat. Ara bé, el llarg període de puixança que seguí es traduí no en l'educació d'una avantguarda revolucionària sinó, pel contrari, en la degeneració burgesa de la burocràcia obrera que esdevingué, al seu torn, en el principal fre de la revolució proletària. Aquesta "dialèctica" no podien preveure-la ni els mateixos autors del *Manifest*.

3.- El capitalisme és, per al *Manifest*, el regne de la lliure competència. Parlant de la creixent concentració del capital, el *Manifest* no n'extreu encara la necessària conclusió amb motiu del monopoli, que ha esdevingut la forma dominant del capital a la nostra època i la més important premissa de l'economia socialista. És més tard que Marx constata, en *El Capital*, la tendència a la transformació en monopoli de la lliure competència. La caracterització científica del capitalisme monopolista ha estat feta per Lenin en *L'imperialisme*.

4.- Referint-se sobretot a l'exemple de la "revolució industrial" anglesa, els autors del *Manifest* es representaren de manera força rectilínia el procés de liquidació de les classes intermèdies sota la forma d'una total proletarització de l'artesanat, el petit comerç i la pagesia. En realitat, les forces elementals de la competència estan lluny d'haver finit aquesta obra alhora progressista i bàrbara. El Capital ha arruïnat a la petita burgesia molt més de pressa que no pas l'ha proletaritzada. Per altra banda, la política conscient de l'Estat burgès intenta, des de fa ja temps, conservar artificialment les capes petit burgeses. El desenvolupament de la tècnica i la racionalització de la gran producció, tot i engendrant un atur orgànic, frenen, pel contrari, la proletarització de la petita burgesia. Al mateix temps, el desenvolupament del capitalisme ha crescut de forma extraordinària l'exèrcit dels tècnics, administratius, empleats de comerç, en una paraula: de tot allò que hom anomena "noves classes mitjanes". El resultat ha estat que les classes mitjanes, de les quals el *Manifest* preveia de forma tan categòrica llur desaparició, constitueixen gairebé la meitat de la població àdhuc en països tan intensament industrialitzats com ara Alemanya. Però la conservació artificial de les capes petit burgeses, caducades des de fa ja molt de temps, no atenua pas en res les

contradiccions socials. Ben al contrari: les torna particularment mòrbides. Unint-se a l'exèrcit permanent d'aturats, aquesta capa es l'expressió més malfaent de la *descomposició* del capitalisme.

5.- *El Manifest*, gestat per a una època revolucionària, conté (a la fi del seu segon capítol) deu reivindicacions que es corresponen al període de la transició immediata del capitalisme al socialisme. En llur prefaci de 1872, Marx i Engels indicaren que aquestes reivindicacions havien envellit i que, en qualsevol cas, sols tenien una significació secundària. Els reformistes s'apoderaren d'aquesta apreciació i la interpretaren en el sentit que les consignes revolucionàries transitòries cedien el lloc definitivament al "programa mínim" de la socialdemocràcia que, com es sabut, no ix del marc de la democràcia burgesa.

En realitat, els autors del *Manifest* indicaren de forma força precisa la principal correcció que fer a llur programa de transició, a saber: "No és suficient amb que la classe obrera s'apodere de la màquina de l'Estat per tal de fer-la servir a llur propi fi." Altrament dit: la correcció encarava el fetitxisme de la democràcia burgesa. A l'Estat capitalista, Marx oposa més tard l'Estat del tipus del de la Comuna. Aquest "tipus" a pres, després, la forma molt més precisa dels soviets. Avui en dia no pot haver programa revolucionari sense *soviets* ni sense *control obrer*. Quant a la resta, a les deu reivindicacions del *Manifest*, que a l'època de la plàcida activitat parlamentària semblaven "arcaiques", han revestit, ara sí, tota llur importància. El que ha envellit sense esperança, per contra, ha estat el "programa mínim" de la socialdemocràcia.

6.- Per a justificar l'esperança en que "la revolució burgesa alemanya... sols pot ser que el preludi de la revolució proletària", *El Manifest* invoca les condicions generals molt més avançades de la civilització europea en relació a l'Anglaterra del segle XVI i de la França del segle XVII i el desenvolupament força superior del proletariat. L'error d'aquest pronòstic no consisteix únicament en l'error sobre els terminis. Alguns mesos més tard, la revolució de 1848 va mostrar precisament que, en la situació d'una evolució més avançada, cap de les classes burgeses és capaç de menar fins el final la revolució: la gran i mitjana burgesia està massa lligada als grans propietaris de la terra i molt soldada a causa de la por a les masses; la petita burgesia està molt dispersa i és molt dependent, mitjançant els seus dirigents, de la gran burgesia. Com ho demostrà l'evolució ulterior en Europa i Àsia, la revolució burgesa, presa aïlladament, no pot realitzar-se completament. La purificació de la societat de les deixalles feudals no es pot realitzar més que si el proletariat, alliberat de la influència dels partits burgesos, és capaç de posar-se al capdavant de la pagesia i d'establir llur dictadura revolucionària. Per això mateix, la revolució burgesa es nuga amb la primera etapa de la revolució socialista per a dissoldre-s'hi de seguida. La revolució nacional esdevé, així, una

anella de la revolució internacional. La transformació dels fonaments econòmics i de totes les relacions de la societat pren un caràcter permanent.

La clara comprensió de la relació orgànica entre la revolució democràtica i la dictadura del proletariat i, consegüentment, amb la revolució socialista internacional, constitueix una qüestió de vida o mort per als partits revolucionaris dels països endarrerits d'Àsia, Amèrica Llatina i Àfrica.

7.- Malgrat que *El Manifest* assenyale com el capitalisme atrau vers els seu remolí els països endarrerits i bàrbars no menciona, però, la lluita dels pobles colonials i semi-colonials per llur independència. En la mida en què Marx i Engels pensaven que la revolució socialista, “en els països civilitzats com a mínim”, era qüestió dels anys immediats, la qüestió de les colònies estava, als seus ulls, resolta no com el resultat d'un moviment autònom dels pobles oprimits sinó com el resultat de la victòria del proletariat en les metròpolis del capitalisme. Es per això que les qüestions d'estratègia revolucionària en els països colonials i semi-colonials ni aflora en *El Manifest*. Però aquestes qüestions exigeixen solucions particulars. Així, per exemple, és força evident que si la “pàtria nacional” ha esdevingut el pitjor fre històric en el països capitalistes desenvolupats, continua essent un factor relativament progressista en els països endarrerits que es veuen obligats a lluitar per la seua existència i independència. “Els comunistes [declara *El Manifest*] recolzen en tots els països tot moviment revolucionari contra l'ordre polític i social establert.” El moviment de les races de color contra els opressors imperialistes és un dels moviments més puixant i important contra l'ordre establert i és per això que li cal el complet recolzament, sense reticències, del proletariat de raça blanca. El mèrit d'haver desenrotllat l'estratègia revolucionària dels pobles oprimits recau sobretot en Lenin.

8.- La part més envellida de *El Manifest* (no quant al seu mètode sinó quant a l'objecte) és la crítica de la literatura “socialista” de la primera meitat del segle XIX i la definició de la posició dels comunistes front als diferents partits d'oposició. Les tendències i partits enumerats en *El Manifest* varen ser tan radicalment esborrats per la revolució de 1848, o per la contrarevolució que la seguí, que la història ni els menciona ja. No obstant això, també en aquesta part *El Manifest* potser que ens siga avui en dia més proper que no a la generació anterior. A l'època de la prosperitat de la II Internacional, quan el marxisme semblava regnar sense contestació, les idees del socialisme d'abans de Marx podien ser considerades com definitivament passades. Però avui en dia no és el cas. La decadència de la socialdemocràcia i de la Internacional Comunista engendren a cada pas monstruoses recidives ideològiques. El pensament senil torna, per dir-ho així, a la infància. En la cerca de les formules de salvació, els profetes de l'època del declivi redescobreixen doctrines des de fa ja molt de temps

soterrades pel socialisme científic. En allò que concerneix la qüestió dels partits d'oposició, els decennis passats n'han aportat els canvis més profunds: no sols és que els vells partits han estat reemplaçats des de fa molt de temps per altres nous sinó que, a més a més, el mateix caràcter dels partits i de llurs relacions mútues ha estat radicalment modificat sota les condicions de l'època imperialista. Cal completar, puix, *El Manifest* amb els documents dels quatre primers congressos de la Internacional Comunista, amb la literatura fonamental del bolxevisme i les decisions de les conferències de la IV Internacional.

Hem recordat més amunt que, per a Marx, cap ordre social ix d'escena sense haver esgotat les seues possibilitats. No obstant això, l'ordre social, àdhuc caduc, no cedeix pas el lloc a un nou ordre sense resistència. La successió dels règims socials suposa la lluita de classes més aspra, és a dir: la revolució. Si el proletariat, per qualsevulla raó, demostra que és incapaç d'enderrocar l'ordre burgès que sobreviu, al capital financer, en la seua lluita per mantenir la seua dominació trontollant, no li queda més remei que transformar la petita burgesia, que ha conduït a la desesperació i la desmoralització, en un exèrcit de pogrom del feixisme. La degeneració burgesa de la socialdemocràcia i la degeneració feixista de la petita burgesia estan entrelaçades com causa i efecte.

Avui en dia la III Internacional mena en tots els països, amb una llicència més desenfrenada encara, la seua obra d'engany i desmoralització dels treballadors. Colpejant l'avantguarda del proletariat espanyol, els mercenaris sense escrúpols de Moscou no sols és que obren la via al feixisme sinó que, encara pitjor, realitzen una bona part de llur feina. La llarga crisi de la revolució internacional, que es transforma, com més va, en crisi de la cultura humana, es resumeix, en el fons, en la crisi de la direcció revolucionària.

Hereva de la gran tradició de què *El Manifest del Partit Comunista* és l'anella més preciosa, la IV Internacional educa nous quadres per a resoldre les antigues tasques. La teoria és la realitat generalitzada. La voluntat apassionada per refondre l'estructura de la realitat social, s'expressa en una actitud honesta envers la teoria revolucionària. El fet que al sud del continent negre, els nostres camarades d'idees hagen traduït per primera vegada *El Manifest* a la llengua dels afrikaans bòers, constitueix una confirmació esclatant del fet que el pensament marxista sols viu avui en dia sota la bandera de la IV Internacional. El futur li pertany. En el centenari de *El Manifest Comunista*, la IV Internacional serà la força revolucionària determinant sobre el nostre planeta.

Manifest del Partit Comunista

Prefaci de Marx i Engels a l'edició alemanya de 1872

La Lliga dels Comunistes, una organització obrera internacional, que en les circumstàncies de l'època només podia ser, evidentment, secreta, va encarregar als sotsignats, al congrés celebrat a Londres al novembre de 1847, la redacció d'un detallat programa teòric i pràctic, destinat a la publicitat, que servís de programa del partit. Així va nàixer el present Manifest, que es reproduïx a continuació i l'original del qual es va remetre a Londres per a ser imprès poques setmanes abans d'esclatar la revolució de febrer. Publicat d'antuvi en alemany, ha sigut reeditat dotze vegades almenys en aqueix idioma en Alemanya, Anglaterra i Amèrica del Nord. L'edició anglesa no va veure la llum fins a 1850, i es va publicar en la *Red Repuplicant* de Londres, traduït per Miss Elena Macfarlane, i en 1871 es van editar a Amèrica del Nord almenys tres traduccions distintes. La versió francesa va aparèixer per primera vegada a París poc abans de la insurrecció de juny de 1848; últimament s'ha tornat a publicar en *Le Socialiste* de Nova York, i es prepara una nova traducció. La versió polonesa va aparèixer a Londres poc després de la primera edició alemanya. La traducció russa va veure la llum en Ginebra l'any seixanta i tants. Al danès es va traduir poc després de la seua publicació.

Per molt que durant els darrers vint-i-cinc anys hagen canviat les circumstàncies, els principis generals desenrotllats en aquest Manifest continuen sent substancialment exactes. Només s'hauria de retocar algun detall. Ja el mateix *Manifest* adverteix que l'aplicació pràctica d'aquests principis dependrà en totes parts i en tot temps de les circumstàncies històriques existents, raó per la qual no es fa especial insistència en les mesures revolucionàries proposades al final del capítol II. Si haguérem de formular-lo avui, aquest passatge presentaria un tenor distint en molts conceptes. Aquest programa ha quedat a trossos antiquat per efecte de l'immens desenvolupament experimentat per la gran indústria en els darrers vint-i-cinc anys, amb els consegüents progressos ocorreguts quant a l'organització política de la classe obrera, i per l'efecte de les experiències pràctiques de la revolució de febrer en primer terme, i sobretot de la Comuna de París, on el proletariat, per primera vegada, va tenir el poder polític en les seues mans per espai de dos mesos. La Comuna ha demostrat, principalment, que "la classe obrera no pot limitar-se a prendre possessió de la màquina de l'estat en bloc, posant-la en marxa per als seus propis fins". (veure La guerra civil a França, al·locució del Consell General de l'Associació Obrera Internacional, edició alemanya, pàgina 51, on es desenrotlla àmpliament aquesta idea). Sobra, així mateix, dir que la crítica

de la literatura socialista presenta avui llacunes, ja que només arriba fins 1847, i, finalment, que les indicacions que es fan sobre l'actitud dels comunistes envers els diversos partits de l'oposició (capítol IV), tot i que continuen sent exactes en les seues línies generals, estan també antiquades en allò que fa al detall, per la senzilla raó que la situació política ha canviat radicalment i el progrés històric ha vingut a eliminar del món la majoria dels partits enumerats.

No obstant això, el Manifest és un document històric, que nosaltres no ens creiem ja autoritzats a modificar. Tal vegada una edició posterior aparega precedida d'una introducció que comprega el període que va des de 1847 fins als temps actuals; la present reimpressió ens ha sorprès sense deixar-nos-en temps.

Londres, 24 de juny de 1872
K. Marx i F. Engels

Prefaci d'Engels a l'edició alemanya de 1883

Malauradament, al peu d'aquest pròleg a la nova edició del Manifest ja només apareixerà la meua signatura. Marx, aqueix home a qui tota la classe obrera d'Europa i Amèrica li deu més que a cap home, descansa al cementeri de Highgate, i sobre la seua tomba creixen ja les primeres herbes. Mort ell, seria doblement absurd pensar a revisar ni en ampliar el Manifest. En canvi, em crec obligat, ara més que mai, a consignar aquí, una vegada més, perquè quede ben patent, l'afirmació següent:

La idea central que inspira tot el *Manifest*, a saber: que el règim econòmic de la producció i l'estructuració social que se'n deriva necessàriament en cada època històrica constitueix la base sobre la qual s'assenta la història política i intel·lectual d'aqueixa època, i que, per tant, tota la història de la societat (una vegada dissolt el primitiu règim de comunitat del sòl) és una història de lluites de classes, de lluites entre classes explotadores i explotades, dominants i dominades, a to amb les diferents fases del procés social, fins a arribar a la fase present, que la classe explotada i oprimida (el proletariat) no pot ja emancipar-se de la classe que l'explota i l'oprimeix (de la burgesia) sense emancipar per sempre la societat sencera de l'opressió, l'explotació i les lluites de classes; aquesta idea cardinal va ser fruit personal i exclusiu de Marx .

I encara que ja no és la primera vegada que ho faig constar, m'ha semblat oportú deixar-ho estampat aquí, al capdavant del *Manifest*.

Londres, 28 juny 1883
F. Engels

Prefaci d'Engels a l'edició alemanya de 1890

Veü la llum una nova edició alemanya del *Manifest* quan han ocorregut des de l'última tot un seguit de successos relacionats amb aquest document que mereixen ser esmentats aquí.

En 1882 es va publicar en Ginebra una segona traducció russa, de Vera Zassulitx, precedida d'un prefaci de Marx i meu. He extraviat, malauradament, l'original alemany d'aquest prefaci i m'he vist obligat a tornar a traduir-lo del rus, amb la qual cosa el lector no en sortirà guanyant res. El pròleg diu així:

“La primera edició russa del *Manifest del Partit Comunista*, traduït per Bakunin, va veure la llum poc després de 1860 a l'impremta del Kolokol. En els temps que corrien, aquesta publicació no podia tenir per a Rússia, com a màxim, més que un pur valor literari de curiositat. Avui les coses han canviat. L'últim capítol del *Manifest*, titulat “Actitud dels comunistes envers els altres partits de l'oposició”, demostra millor que res com de limitada era la zona en què, en veure la llum per primera vegada aquest document (gener de 1848), havia d'actuar el moviment proletari. En aqueixa zona faltaven, principalment, dos països: Rússia i els Estats Units. Era l'època en què Rússia constituïa l'última reserva magna de la reacció europea i que l'emigració als Estats Units absorbia les energies sobrants del proletariat d'Europa. Ambdós països proveïen Europa de primeres matèries, al mateix temps que li brindaven mercats per als seus productes industrials. Ambdós venien a ser, doncs, davall un o altre aspecte, pilars de l'ordre social europeu.

Avui les coses han canviat radicalment. L'emigració europea serví, precisament, per a imprimir aqueix gegantí desenvolupament a l'agricultura nord-americana, la concurrència de la qual està minant els fonaments de la gran i la petita propietat immoble d'Europa. A més, ha permès als Estats Units lliurar-se a l'explotació de les seues copioses fonts industrials amb tal energia i en proporcions tals, que dins de poc llençarà per terra el monopoli industrial de què avui gaudeix l'Europa occidental. Aquestes dues circumstàncies repercuteixen al seu torn revolucionàriament sobre Amèrica. La petita i mitjana propietat del granger que treballa la seua pròpia terra sucumbeix progressivament davant la concurrència de les grans explotacions, al mateix temps que a les regions industrials comença a formar-se un copiós proletariat i una fabulosa concentració de capitals.

Passem ara a Rússia. Durant la sacsada revolucionària dels anys 48 i 49, els monarques europeus, i no sols els monarques sinó també els burgesos, aterrits davant l'empenta del proletariat, que començava a cobrar en aquell moment consciència de la seua força, xifraven en la intervenció russa totes les seues esperances. El tsar va ser proclamat cap de la reacció europea. Avui, aquest mateix tsar es veu capturat en Gatxina com a ostatge

de la revolució i Rússia forma l'avançada del moviment revolucionari d'Europa.

El *Manifest Comunista* es proposava per missió proclamar la desaparició imminent i inevitable de la propietat burgesa en el seu estat actual. Però a Rússia ens trobem que, coincidint amb l'ordre capitalista en febril desenvolupament i la propietat burgesa del sòl que comença a formar-se, més de la meitat de la terra és propietat comuna dels camperols.

Ara bé (ens preguntem), pot aquest règim comunal del consell rus, que és ja, sens dubte, una degeneració del règim de comunitat primitiva de la terra, transformar-se directament en una forma més alta de comunisme del sòl, o haurà de passar necessàriament pel mateix procés previ de descomposició que ens revela la història de l'occident d'Europa?

L'única contestació que, ara com ara, cal donar a aqueixa pregunta, és la següent: si la revolució russa és el senyal per a la revolució obrera d'Occident i ambdues es completen formant una unitat, podria ocórrer que aqueix règim comunal rus fos el punt de partida per a la implantació d'una nova forma comunista de la terra.

Londres, 21 gener 1882

Per aquells mateixos dies, es publicà en Ginebra una nova traducció polonesa amb aquest títol: *Manifest Kommunistyczny*.

Així mateix, ha aparegut una nova traducció danesa, en la Socialdemokratisk Bibliothek, Köjbenhavn, 1885. És de doldre que aquesta traducció siga incompleta; hi han estat fets a banda alguns punts que semblen haver presentat dificultats al traductor; a més, la versió pateix de precipitacions en una sèrie de llocs, i és una llàstima, perquè es veu que, amb una poca més de cura, el seu autor hauria realitzat un treball excel·lent.

En 1886 va aparèixer en *Le Socialiste* de París una nova traducció francesa, la millor de quantes han vist la llum fins ara.

Sobre ella es va fer en el mateix any una versió espanyola, publicada primer en *El Socialista* de Madrid i després, en tirada a banda, amb aquest títol: *Manifiesto del Partido Comunista, por Carlos Marx i Federico Engels* (Madrid, Administración de El Socialista, Hernán Cortès, 8).

Com a detall curiós contaré que en 1887 va ser oferit a un editor de Constantinoble l'original d'una traducció armènia; però el bon editor no s'atreví a llençar un fullet amb el nom de Marx al capdavant i va proposar al traductor publicar-lo com a obra original seua, a la qual cosa aquest es negà.

Després d'haver-se reimprès nombroses vegades diverses traduccions nord-americanes, si fa o no fa inexactes, al fi, en 1888, va aparèixer en Anglaterra la primera versió autèntica, feta pel meu amic Samuel Moore i revisada per ell i per mi abans de donar-la a les premses. Heus aquí el títol: *Manifesto of the Communist Party, by Karl Marx and Frederick Engels. Authorized English Translation, edited and anotated by*

Frederick Engels, 1888, London, William Reeves, 185 Flett St. E. C. Algunes de les notes d'aquesta edició acompanyen la present edició.

El *Manifest* ha tingut les seues vicissituds. Calorosament acollit en la seua aparició per l'avantguarda, llavors poc nombrosa, del socialisme científic (com ho demostren les diverses traduccions esmentades en el primer pròleg), no trigà a passar a segon pla, arraconat per la reacció que s'inicia amb la derrota dels obrers parisencs al juny de 1848 i anatematitzat, finalment, amb l'anatema de la justícia en ser condemnats els comunistes pel tribunal de Colònia al novembre de 1852. En abandonar l'escena pública, el moviment obrer que la revolució de febrer havia iniciat, queda també envoltat de penombra el *Manifest*.

Quan la classe obrera europea tornà a sentir-se prou forta per a llançar-se de nou a l'assalt contra les classes governants, va nàixer l'Associació Obrera Internacional. El fi d'aquesta organització era fondre totes les masses obreres militants d'Europa i Amèrica en un gran cos d'exèrcit. Per això, aquest moviment no podia arrencar dels principis assentats en el *Manifest*. Calgué fornir-li un programa que no tanqués el pas a les Trade Unions angleses, als proudhonians francesos, belgues, italians i espanyols ni als partidaris de Lassalle en Alemanya. Aquest programa amb les normes directives per als estatuts de la Internacional, fou redactat per Marx amb una mestria que fins i tot el mateix Bakunin i els anarquistes hagueren de reconèixer-ho. Quant al triomf final de les tesis del *Manifest*, Marx posava tota la seua confiança en el desenvolupament intel·lectual de la classe obrera, fruit obligat de l'acció conjunta i de la discussió. Els successos i vicissituds de la lluita contra el capital, i més les derrotes que no les victòries, no podien menys de revelar al proletariat militant, en tota la seua nuesa, la insuficiència dels remeis miraclers que empraven i fer més assequibles als seus caps una major claredat de visió per a penetrar en les vertaderes condicions que havien de presidir l'emancipació obrera. Marx no s'equivocava. Quan en 1874 es va dissoldre la Internacional, la classe obrera diferia radicalment d'aquella amb què es trobés en fundar-se en 1864. Als països llatins, el proudhonisme agonitzava, com en Alemanya allò que d'específic havia en el partit de Lassalle, i fins i tot les mateixes Trade Unions angleses, ultraconservadores, canviaven d'esperit i permetien al president del seu congrés, celebrat en Swansea en 1887, dir en nom seu: "El socialisme continental ja no ens espanta". I en 1887 el socialisme continental es reduïa gairebé als principis proclamats pel *Manifest*. La història d'aquest document reflecteix, doncs, fins a un cert punt, la història moderna del moviment obrer des de 1848. En l'actualitat és, sens dubte, el document més estès i internacional de tota la literatura socialista del món, el programa que uneix molts milions de treballadors de tots els països, des de Sibèria fins a Califòrnia.

I, no obstant això, quan aquest *Manifest* va veure la llum, no poguérem batejar-lo de manifest *socialista*. En 1847, el concepte “socialista” comprenia dues categories de persones. Unes eren les que abraçaven diversos sistemes utòpics, i entre elles es destacaven els owenistes a Anglaterra, i a França els fourieristes, que a poc a poc havien anat quedant reduïts a dues sectes agonitzants. En l'altra formaven els xarlatans socials de tota mena, els que aspiraven a remeiar les injustícies de la societat amb les seues potingues màgiques i amb tota una sèrie de pedaços, sense tocar en gens ni mica, clar està, el capital ni el guany. Gent, una i altra, aliena al moviment obrer, que cercaria suport per a les seues teories a les classes “cultes”. El sector obrer que, convençut de la insuficiència i superficialitat de les meres commocions polítiques, reclamava una radical transformació de la societat, s'anomenava *comunista*. Era un comunisme toscament delineat, instintiu, vague, però suficientment puixant per a engendrar dos sistemes utòpics: el de la Icària de Cabet en França i el de Weitling a Alemanya. En 1847, socialisme designava un moviment burgès, comunisme un moviment obrer. El socialisme era, a com a mínim al continent, una doctrina presentable als salons; el comunisme era, justament, tot el contrari. I com en nosaltres aleshores ja era ferma la convicció que “l'emancipació dels treballadors només podia ser obra de la pròpia classe obrera”, no podíem dubtar en l'elecció de títol. Més tard no se'ns acudí mai, tampoc, modificar-lo.

“Proletaris de tots els països, uniu-vos!” Quan fa quaranta-dos anys llançàrem al món aquestes paraules, en vigílies de la primera revolució de París, que el proletariat va alçar ja les seues pròpies reivindicacions, van ser molt poques les veus que contestaren. Però el 28 de setembre de 1864, els representants proletaris de la majoria dels països de l'occident d'Europa es reunien per a formar l'Associació Obrera Internacional, de tan gloriós record. I, tanmateix que la Internacional només visqué nou anys, el llaç perenne d'unió entre els proletaris de tots els països continua vivint amb més força que mai; així ho testifica, amb testimoni irrefutable, el dia d'avui. Avui, primer de maig, el proletariat europeu i americà passa revista per primera vegada als seus contingents posats en peu de guerra com un exèrcit únic, unit sota una sola bandera i concentrat en un objectiu: la jornada normal de treball de vuit hores, que ja proclamés la Internacional al Congrés de Ginebra en 1889, i que cal elevar a llei. L'espectacle del dia d'avui obrirà els ulls als capitalistes i als grans terratinents de tots els països i els farà veure que la unió dels proletaris del món és ja un fet.

Només voldria que Marx fos encara al meu costat, perquè ho veiés amb els seus propis ulls!

Londres, 1 de maig de 1890
F. Engels

Prefaci d'Engels a l'edició polonesa de 1892

La necessitat de reeditar la versió polonesa del *Manifest Comunista*, requereix un comentari.

Primer que res, el *Manifest* ha resultat ser, com es proposava, un mitjà per a posar en relleu el desenvolupament de la gran indústria a Europa. Quan en un país, qualsevol que siga, es desenvolupa la gran indústria, brolla al mateix temps entre els obrers industrials el desig d'explicar-se les seues relacions com a classe, com la classe dels que viuen del treball, amb la classe dels que viuen de la propietat. En aquestes circumstàncies, les idees socialistes s'estenen entre els treballadors i creix la demanda del *Manifest Comunista*. En aquest sentit, el nombre d'exemplars del *Manifest* que circulen en un idioma donat ens permet d'apreciar prou aproximadament no sols les condicions del moviment obrer de classe en aqueix país, sinó també el grau de desenvolupament assolit en ell per la gran indústria.

La necessitat de fer una nova edició en llengua polonesa acusa, per tant, el continu procés d'expansió de la indústria a Polònia. No pot haver cap dubte sobre la importància d'aquest procés en el transcurs dels deu anys que han mediat des de l'aparició de l'edició anterior. Polònia ha esdevingut una regió industrial en gran escala sota l'ègida de l'estat rus.

Mentre que en la Rússia pròpiament dita la gran indústria només s'ha anat manifestant esporàdicament (en les costes del golf de Finlàndia, a les províncies centrals de Moscou i Vladimir, al llarg de les costes del mar Negre i del mar d'Azov), la indústria polonesa s'ha concentrat dins dels confins d'una àrea limitada, experimentant alhora els avantatges i els inconvenients de la seua situació. Aquests avantatges no passen inadvertides per als fabricants russos; per això alcen el crit demanant aranzels protectors contra les mercaderies poloneses, a despit del seu ardent anhel de russificació de Polònia. Els inconvenients (que toquen per igual els industrials polonesos i el govern rus) consisteixen en la ràpida difusió de les idees socialistes entre els obrers polonesos i en una demanda sense precedents del *Manifest Comunista*.

El ràpid desenvolupament de la indústria polonesa (que deixa enrere amb molta diferència la de Rússia) és una clara prova de les energies vitals inextingibles del poble polonès i una nova garantia del seu futur renaixement. La creació d'una Polònia forta i independent no interessa només al poble polonès, sinó a tots i cadascun de nosaltres. Només podrà establir-se una estreta col·laboració entre els obrers de tota Europa si en cada país el poble és amo dins de la seua pròpia casa. Les revolucions de 1848 que, tot i que renyides sota la bandera del proletariat, només portaren els obrers a la lluita per a treure les castanyes del foc a la burgesia, van acabar per imposar, prenent per instrument Napoleó i Bismarck (els enemics de la revolució), la independència d'Itàlia, Alemanya i

Hongria. En canvi, a Polònia, que en 1791 va fer per la causa revolucionària més que aquests tres països junts, se la deixà sola quan en 1863 va haver d'enfrontar-se amb el poder deu vegades més fort de Rússia.

La noblesa polonesa ha sigut incapaç per a mantenir, i ho serà també per a restaurar, la independència de Polònia. La burgesia va sentint-se cada vegada menys interessada en aquest assumpte. La independència polonesa només podrà ser conquerida pel proletariat jove, en les mans del qual està la realització d'aqueixa esperança. Heus aquí per què els obrers de l'occident d'Europa no estan menys interessats en l'alliberament de Polònia que els mateixos obrers polonesos.

Londres, 10 de febrer 1892

F. Engels

Prefaci d'Engels a l'edició italiana de 1893

La publicació del *Manifest del Partit Comunista* va coincidir (si puc expressar-me així), amb el moment en què esclataven les revolucions de Milà i de Berlín, dues revolucions que eren l'aixecament de dos pobles: un enclavat en el cor del continent europeu i l'altre estès a les ribes del mar Mediterrani. Fins a aqueix moment, aquests dos pobles, afeblits per lluites intestines i guerres civils, havien sigut presa fàcil d'opressors estrangers. I de la mateixa manera que Itàlia estava subjecta al domini de l'emperador d'Àustria, Alemanya vivia, encara que aquesta subjecció fos menys patent, sota el jou del tsar de totes les Rússies. La revolució del 18 de març emancipà Itàlia i Alemanya al mateix temps d'aquest vergonyós estat de coses. Si després, durant el període que va de 1848 a 1871, aquestes dos grans nacions van permetre que la vella situació fos restaurada, fent fins a un cert punt de "traïdors de si mateixa", es va deure (com digué Marx) que els mateixos que havien inspirat la revolució de 1848 es van convertir, a despit seu, en els seus botxins.

La revolució va ser en tot arreu obra de les classes treballadores: van ser els obrers que aixecaren les barricades i van donar les seues vides lluitant per la causa. No obstant això, només els obrers de París, després de derrocar el govern, tenien la ferma i decidida intenció de derrocar amb ell tot el règim burgès. Però, tanmateix que abrigaven una consciència molt clara de l'antagonisme irreductible que s'alçava entre la seua pròpia classe i la burgesia, el desenvolupament econòmic del país i el desenvolupament intel·lectual de les masses obreres franceses no havien assolit encara el nivell necessari perquè pogués triomfar una revolució socialista. Per això, els fruits de la revolució van caure, al capdavall, en la falda de la classe capitalista. En altres països, com ara Itàlia, Àustria i Alemanya, els obrers es van limitar des del primer moment de la revolució a ajudar la burgesia a

prendre el poder. En cadascun d'aquests països el govern de la burgesia només podia triomfar sota la condició de la independència nacional. Així s'explica que les revolucions de l'any 1848 menaren, inevitablement, a la unificació dels pobles dins de les fronteres nacionals i a la seua emancipació del jou estranger, condicions que, fins allí, no havien gaudit. Aquestes condicions són avui realitat a Itàlia, Alemanya i Hongria. I a aquests països seguirà Polònia quan l'hora arribe.

Malgrat que les revolucions de 1848 no tenien caràcter socialista, prepararen, no obstant això, el terreny per a l'adveniment de la revolució del socialisme. Gràcies al poderós impuls que aquestes revolucions van imprimir a la gran producció en tots els països, la societat burgesa ha anat creant durant els darrers quaranta-cinc anys un vast, unit i potent proletariat, engendrant amb ell (com diu el *Manifest Comunista*) als seus propis enterradors. La unificació internacional del proletariat no hauria sigut possible, ni la col·laboració sòbria i deliberada d'aquests països en la consecució de fins generals, si abans no hagueren conquerit la unitat i la independència nacionals, si hagueren seguit mantenint-se dins de l'aïllament.

Intentem representar-nos, si podem, el paper que hagueren fet els obrers italians, hongaresos, alemanys, polonesos i russos lluitant per la seua unió internacional sota les condicions polítiques que prevalien cap a l'any 1848.

Les batalles entaulades en el 48 no van ser, doncs, entaulades debades. Ni han sigut viscuts debades, tampoc, els quaranta-cinc anys que ens separen de l'època revolucionària. Els fruits d'aquells dies comencen a madurar, i faig vots perquè la publicació d'aquesta traducció italiana del *Manifest* siga herald del triomf del proletariat italià, com la publicació del text primitiu ho fou de la revolució internacional.

El Manifest rendeix el degut homenatge als serveis revolucionaris prestats en un altre temps pel capitalisme. Itàlia va ser la primera nació que es va convertir en país capitalista. L'ocàs de l'Edat Mitjana feudal i l'aurora de l'època capitalista contemporània van veure aparèixer en escena una figura gegantina. Dante va ser al mateix temps l'últim poeta de l'Edat Mitjana i el primer poeta de la nova era. Avui, com en 1300, s'alça a l'horitzó una nova època. Itàlia fornirà al món un altre Dante, capaç de cantar el naixement de la nova era, de l'era proletària?

Londres, 1 de febrer de 1893

F. Engels

MANIFEST DEL PARTIT COMUNISTA

Un espectre plana sobre Europa: l'espectre del comunisme. Contra aquest espectre s'han conjurat en guerra santa totes les potències de la vella Europa, el papa i el tsar, Metternich i Guizot, els radicals francesos i els policies alemanys.

¿On és el partit d'oposició que no ha sigut titllat de comunista per part dels seus adversaris que ocupaven el poder? ¿On és el partit d'oposició que no ha llançat l'estigmatitzant retret del comunisme als individus més avançats de l'oposició, així com als seus adversaris reaccionaris?

D'aquest fet se'n desprenen dues conseqüències:

La primera és que el comunisme es troba ja reconegut com una potència per totes les potències europees.

La segona, que és ja hora que els comunistes expressen a plena llum i davant el món sencer les seues idees, les seues tendències, les seues aspiracions, i surten així al pas d'aqueixa llegenda de l'espectre comunista amb un manifest del seu partit.

Amb aquest fi s'han congregat en Londres els representants comunistes de diferents països i redactat el següent *Manifest*, que apareixerà en llengua anglesa, francesa, alemanya, italiana, flamenca i danesa.

I. Burgesos i proletaris

Tota la història de la societat humana, fins a l'actualitat¹, és una història de lluites de classes.

Lliures i esclaus, patricis i plebeus, barons i serfs de la gleba, mestres i oficials; en una paraula, opressors i oprimits, han estat en un antagonisme constant, han sostingut una lluita ininterrompuda, velada unes vegades, i d'altres franca i oberta, que condueix en cada etapa a la transformació revolucionària de tot el règim social o a l'extermini d'ambdues classes bel·ligerants.

En els temps històrics ens trobem a la societat dividida quasi pertot arreu en una sèrie d'estaments, dins de cadascun dels quals regna, al seu

---

¹ O més exactament la història escrita. En 1847, la prehistòria de la societat, l'organització social que precedeix tota la història escrita, encara era gairebé desconeguda. D'aleshores ençà, Haxthauxen ha descobert a Rússia la propietat comunal de la terra, Maurer ha demostrat que aquesta propietat comuna era la base social d'on derivaven totes les tribus alemanyes, i poc a poc hom ha anat descobrint que les comunitats rurals amb possessió comunal de la terra era la forma primitiva de la societat, des de l'Índia fins a Irlanda. Finalment, l'organització d'aquesta societat comunista primitiva, en la seua forma típica, ha sigut evidenciada per la descoberta decisiva de Morgan referent a la veritable natura de la *gens* i la seua situació en la tribu. Amb la dissolució d'aquestes entitats comunals primitives comenta la divisió de la societat en classes especials i a l'últim antagoniques entre elles.

torn, una nova jerarquia social de graus i posicions. En la Roma antiga són els patricis, els cavallers, els plebeus, els esclaus; en l'Edat Mitjana, els senyors feudals, els vassalls, els mestres i els oficials dels gremis, els serfs de la gleba, i dins de cada una d'aqueixes classes encara ens trobem amb nous matisos i gradacions.

La moderna societat burgesa que s'alça sobre les ruïnes de la societat feudal no ha abolit els antagonismes de classe. El que ha fet ha sigut crear noves classes, noves condicions d'opressió, noves modalitats de lluita, que han vingut a substituir a les antigues.

No obstant això, la nostra època, l'època de la burgesia, es caracteritza per haver simplificat aquests antagonismes de classe. Avui, tota la societat tendeix a separar-se, cada vegada més obertament, en dos grans camps enemics, en dos grans classes antagoniques: la burgesia i el proletariat.

Dels serfs de la gleba de l'Edat Mitjana van sorgir els "vilans" de les primeres ciutats; i aquests vilans van ser el germen d'on brollaren els primers elements de la burgesia.

El descobriment d'Amèrica, la circumnavegació d'Àfrica van obrir nous horitzons i imprimiren nou impuls a la burgesia. El mercat de Xina i de les Índies Orientals, la colonització d'Amèrica, l'intercanvi amb les colònies, l'increment dels mitjans de canvi i de les mercaderies en general, van donar al comerç, a la navegació, a la indústria, un empenta mai coneguda, atiant amb això l'element revolucionari que s'amagava al si de la societat feudal en descomposició.

El règim feudal o gremial de producció que continuava imperant no bastava ja per a cobrir les necessitats que obrien els nous mercats. Ocupà el seu lloc la manufactura. Els mestres dels gremis es van veure desplaçats per la classe mitjana industrial, i la divisió del treball entre les diverses corporacions fou suplantada per la divisió del treball dins de cada taller.

Però els mercats seguien dilatant-se, les necessitats continuaven creixent. Ja no bastava tampoc la manufactura. L'invent del vapor i la maquinària revolucionaren el règim industrial de producció. La manufactura cedí el lloc a la gran indústria moderna, i la classe mitjana industrial va haver de deixar pas als magnats de la indústria, caps de grans exèrcits industrials, als burgesos moderns.

La gran indústria creà el mercat mundial, ja preparat pel descobriment d'Amèrica. El mercat mundial va imprimir un gegantí impuls al comerç, a la navegació, a les comunicacions per terra. Al seu torn, aquests progressos van redundar considerablement en profit de la indústria, i en la mateixa proporció en què es dilataven la indústria, el comerç, la navegació, els ferrocarrils, es desenrotllava la burgesia, creixien els seus capitals, anava desplaçant i esfumant totes les classes heretades de l'Edat Mitjana.

Veiem, doncs, que la moderna burgesia és, com ho van ser en el seu temps les altres classes, producte d'un llarg procés històric, fruit d'una sèrie de transformacions radicals operades en el règim de canvi i de producció.

A cada etapa d'avanç recorreguda per la burgesia li correspon una nova etapa de progrés polític. Classe oprimida sota el comandament dels senyors feudals, la burgesia forma en la "comuna"² una associació autònoma i armada per a la defensa dels seus interessos; en uns llocs s'organitza en repúbliques municipals independents; en d'altres forma el tercer estat tributari de les monarquies; en l'època de la manufactura és el contrapès de la noblesa dins de la monarquia feudal o absoluta i el fonament de les grans monarquies en general, fins que, finalment, implantada la gran indústria i obertes les vies del mercat mundial, conquesta l'hegemonia política i crea el modern estat representatiu. Avui, el poder públic ve a ser, purament i simple, el Consell d'Administració que regeix els interessos col·lectius de la classe burgesa.

La burgesia ha exercit, en el transcurs de la història, un paper vertaderament revolucionari.

Onsevulla que s'instaurà, llençà per terra totes les institucions feudals, patriarcals i idíl·liques. Va esgarrar implacablement els bigarrats llaços feudals que unien l'home amb els seus superiors naturals i no va deixar dempeus més vincle que el de l'interès concís, els dels diners comptants, que no té entranyes. Vessà damunt del sant temor de Déu, de la devoció mística i piadosa, de l'ardor cavalleresc i la tímida malenconia del bon burgès, el pitxer d'aigua gelada dels seus càlculs egoistes. Va enterrar la dignitat personal davall els diners i va reduir totes aquelles innumerables llibertats escripturades i ben adquirides a una única llibertat: la llibertat il·limitada de comerciar. En una paraula: substituï un règim d'explotació, velat pels sendals de les il·lusions polítiques i religioses, per un règim franc, descarat, directe, concís, d'explotació.

La burgesia ha desposseït del seu halo de santedat tot allò que abans es tenia per venerable i digne de piadós esdeveniment. Ha convertit en els seus servidors assalariats el metge, el jurista, el poeta, el sacerdot, l'home de ciència.

La burgesia va esgarrar els vels emotius i sentimentals que envoltaven la família i va posar al nu la realitat econòmica de les relacions familiars.

La burgesia demostrà que aquelles ostentacions de força bruta que la reacció tant admira en l'Edat Mitjana tenien el seu complement adient en la ganduleria més indolent. Fins que ella no ho va revelar no sabérem quant podia donar de si el treball de l'home. La burgesia ha produït meravelles

---

² Els habitants de les ciutats d'Itàlia i de França donaren aquest nom a llur entitats de població, després que hagueren comprat o arrabassat als seus senyors feudals els primers drets d'administració autònoma.

molt majors que les piràmides d'Egipte, els aqüeductes romans i les catedrals gòtiques; ha escomès i donat cima a empreses molt més grandioses que les emigracions dels pobles i les croades.

La burgesia no pot existir si no és revolucionant incessantment els instruments de la producció, és a dir, les condicions de producció, i amb això tot el règim social. El contrari de quantes classes socials l'han precedida, que tenien totes per condició primària de vida la intangibilitat del règim de producció vigent. L'època de la burgesia es caracteritza i distingeix de totes les altres pel constant i agitat desplaçament de la producció, per la commoció ininterrompuda de totes les relacions socials, per una inquietud i una dinàmica incessants. Les relacions incommovibles i florides del passat, amb tot el seu seguici d'idees i creences velles i venerables, s'enfonsen, i les noves envelleixen abans de tirar arrels. Tot allò que hom creia permanent i perenne s'esfuma, el sant és profanat, i, al capdavant, l'home es veu constret, per la força de les coses, a contemplar amb mirada freda la seua vida i les seues relacions amb els altres.

La necessitat de trobar mercats esperona la burgesia d'una punta o una altra del planeta. Per tot arreu niua, en totes bandes construeix, pertot arreu estableix relacions.

La burgesia, en explotar el mercat mundial, dóna a la producció i al consum de tots els països un segell cosmopolita. Entre els laments dels reaccionaris destrueix els fonaments nacionals de la indústria. Les velles indústries nacionals cauen a terra, suplantades per unes altres de noves, la instauració de les quals és problema vital per a totes les nacions civilitzades; per indústries que ja no transformen com abans les matèries primeres del país, sinó les portades dels climes més llunyans i els productes de les quals troben sortida no sols dins de les fronteres, sinó en totes les parts del món.

Brollen necessitats noves que ja no basten a satisfer, com en un altre temps, els fruits del país, sinó que reclamen per a la seua satisfacció els productes de terres remotes. Ja no regna aquell mercat local i nacional que es bastava a si mateix i on no entrava res de fora; ara, la xarxa del comerç és universal i en ella entren, unides per vincles d'interdependència, totes les nacions. I el que succeeix amb la producció material, succeeix també amb la de l'esperit. Els productes espirituals de les diferents nacions vénen a formar un patrimoni comú. Les limitacions i peculiaritats del caràcter nacional van passant a segon pla, i les literatures locals i nacionals conflueixen totes en una literatura universal.

La burgesia, amb el ràpid perfeccionament de tots els mitjans de producció, amb les facilitats increïbles de la seua xarxa de comunicacions, porta la civilització fins a les nacions més salvatges. El baix preu de les seues mercaderies és l'artilleria pesant amb què enfonsa totes les muralles de la Xina, amb què obliga a capitular la xenofòbia més aferrissada dels

bàrbars. Obliga totes les nacions a abraçar el règim de producció de la burgesia o perir; les obliga a implantar en el seu propi si l'anomenada civilització, és a dir, a fer-se burgeses. Crea un món fet a imatge i semblança seua.

La burgesia sotmet el camp a l'imperi de la ciutat. Crea ciutats enormes, intensifica la població urbana en una forta proporció respecte a la camperola i arrenca una part considerable de la gent del camp del cretinisme de la vida rural. I de la mateixa manera que sotmet el camp a la ciutat, sotmet els pobles bàrbars i semibàrbars a les nacions civilitzades, els pobles camperols als pobles burgesos, l'Orient a l'Occident.

La burgesia ha suprimit cada vegada més el fraccionament dels mitjans de producció, la propietat i els habitants del país. Aglomera la població, centralitza els mitjans de producció i concentra en mans d'uns quants la propietat. Aquest procés havia de conduir, per força lògica, a un règim de centralització política. Territoris abans independents, a penes aliats, amb interessos distints, distintes lleis, governs autònoms i línies duaneres pròpies, s'associen i refonen en una nació *única*, sota *un sol* govern, *una sola* llei, *un sol* interès nacional de classe i *una sola* línia duanera.

En el segle curt que porta d'existència com a classe sobirana, la burgesia ha creat energies productives molt més grandioses i colossals que totes les passades generacions juntes. Basta pensar en la submissió de les forces naturals per la mà de l'home, en la maquinària, en l'aplicació de la química a la indústria i l'agricultura, en la navegació de vapor, els ferrocarrils, el telègraf elèctric, en la rompuda de continents sencers, als rius oberts a la navegació, en els nous pobles que van brollar de la terra per art d'encantament... Qui, en els passats segles, va poder sospitar ni tan sols que al si de la societat fecundada pel treball de l'home jagueren soterrades tantes i aitals energies i elements de producció?

Hem vist que els mitjans de producció i de transport sobre els quals es va desenvolupar la burgesia brollaren al si de la societat feudal. Quan aquests mitjans de transport i de producció assoliren una determinada fase en el seu desenvolupament, resultà que les condicions en què la societat feudal produïa i comerciava, l'organització feudal de l'agricultura i la manufactura, en una paraula, el règim feudal de la propietat, no corresponien ja a l'estat progressiu de les forces productives. Obstruïen la producció en compte de fomentar-la. S'havien convertit en altres tantes traves per al seu desenvolupament. Calia trencar-les, aquestes traves, i hom les trenca.

El seu lloc fou ocupat per la lliure concurrència, amb la constitució política i social a ella adequada, en la que es revelava ja l'hegemonia econòmica i política de la classe burgesa.

Doncs bé: davant els nostres ulls es produeix avui un moviment semblant. Les condicions de producció i de canvi de la burgesia, el règim burgès de la propietat, la moderna societat burgesa, que ha sabut fer brollar com per encant tan fabulosos mitjans de producció i de transport, recorda el bruixot impotent per a dominar els esperits subterranis que va conjurar. Des de fa diverses dècades, la història de la indústria i del comerç no és més que la història de les modernes forces productives que es rebel·len contra el règim vigent de producció, contra el règim de la propietat, on resideixen les condicions de vida i de predomini polític de la burgesia. Basta esmentar les crisis comercials, la periòdica reiteració de les quals suposa un perill cada vegada major per a l'existència de la societat burgesa tota. Les crisis comercials, a més de destruir una gran part dels productes elaborats, anihilen una part considerable de les forces productives existents. En aqueixes crisis esclata una epidèmia social que a qualsevol de les èpoques anteriors hauria semblat absurda i inconcebible: l'epidèmia de la superproducció. La societat es veu retrotreta sobtadament a un estat de barbàrie momentània; es diria que una plaga de fam o una gran guerra anihiladora l'han deixada espletada, sense recursos per a subsistir; la indústria, el comerç estan a punt de perir. I tot per què? Perquè la societat posseeix massa civilització, massa recursos, massa indústria, massa comerç. Les forces productives de què disposa no serveixen ja per a fomentar el règim burgès de la propietat; són ja massa poderoses per a servir a aquest règim, que embarassa el seu desenvolupament. I tan prompte com aconseguen vèncer aquest obstacle, sembren el desordre en la societat burgesa, amenacen malbaratar el règim burgès de la propietat. Les condicions socials burgeses resulten ja massa estretes per contenir la riquesa per elles engendrada. Com se sobreposa a les crisis la burgesia? de dues maneres: destruint violentament una gran massa de forces productives i conquerint nous mercats, al mateix temps que procurant explotar més conscienciosament els mercats antics. És a dir, que remeia unes crisis preparant-ne d'altres més extenses i imponents i mutilant els mitjans de què disposa per a prevenir-les.

Les armes amb què la burgesia derrocà el feudalisme es giren ara contra ella.

I la burgesia no sols forja les armes que han de donar-li la mort, sinó que, a més, posa en peu als homes cridats a manejar-les: aquests homes són els obrers, els *proletaris*.

En la mateixa proporció en què es desenrotlla la burgesia, és a dir, el capital, desenrotllarà també el proletariat, aqueixa classe obrera moderna que només pot viure trobant treball i que només troba treball en la mesura que aquest alimenta i incrementa el capital. L'obrer, obligat a vendre's a trossos, és una mercaderia com una altra qualsevol, subjecta, per tant, a tots

els canvis i modalitats de la concurrència, a totes les fluctuacions del mercat.

L'extensió de la maquinària i la divisió del treball lleven a aquest, en el règim proletari actual, tot caràcter autònom, tota lliure iniciativa i tot encant per a l'obrer. El treballador esdevé un simple ressort de la màquina, del que només s'exigeix una operació mecànica, monòtona, de fàcil aprenentatge. Per això, les despeses que suposa un obrer es redueixen, gairebé exclusivament, al mínim del que necessita per a viure i per a perpetuar la seua raça. I ja se sap que el preu d'una mercaderia, i com una de tantes el treball, equival al seu cost de producció. Com més repel·lent és el treball, més disminueix el salari pagat a l'obrer. Més encara: com més augmenten la maquinària i la divisió del treball, més augmenta també aquest, bé perquè s'allargue la jornada, bé perquè s'intensifiqui el rendiment exigit, s'accelere la marxa de les màquines, etc.

La indústria moderna ha convertit el petit taller del mestre patriarcal en la gran fàbrica del magnat capitalista. Les masses obreres concentrades a la fàbrica són sotmeses a una organització i disciplina militars. Els obrers, soldats rasos de la indústria, treballen sota el comandament de tota una jerarquia de sergents, oficials i caps. No són només serfs de la burgesia i de l'estat burgès, sinó que estan tots els dies i a totes hores davall el jou esclavitzant de la màquina, del contramestre, i sobretot, de l'industrial burgès amo de la fàbrica. I aquest despotisme és tant més mesquí, més execrable, més indignant, com major és la franquesa amb què proclama que no té un altre fi que el lucre.

Quant menors són l'habilitat i la força que reclama el treball manual, és a dir, quant major és el desenvolupament adquirit per la moderna indústria, també és major la proporció en què el treball de la dona i el xiquet desplaça el de l'home. Socialment, ja no regeixen per a la classe obrera aqueixes diferències d'edat i de sexe. Són tots, homes, dones i xiquets, mers instruments de treball, entre els quals no hi ha més diferència que la del cost.

I quan ja l'explotació de l'obrer pel fabricant ha fornit el seu fruit i aquell rep el salari, cauen sobre ell els altres representants de la burgesia: el propietari, el botiguer, el prestador, etc.

Tota una sèrie d'elements modestos que venien pertanyent a la classe mitjana, petits industrials, comerciants i rendistes, artesans i camperols, són absorbits pel proletariat; uns, perquè el seu petit cabal no basta per a alimentar les exigències de la gran indústria i sucumbeixen davant la competència dels capitals més forts, i altres perquè les seues aptituds queden sepultades sota els nous progressos de la producció. Totes les classes socials contribueixen, doncs, a nodrir les files del proletariat.

El proletariat recorre diverses etapes abans de fortificar-se i consolidar-se. La seua lluita contra la burgesia, però, data de l' instant mateix de la seua existència.

Al principi són obrers aïllats; després, són els d'una fàbrica; després, els de tota una branca de treball, els que s'enfronten, en una localitat, amb el burgès que personalment els explota. Els seus atacs no van només contra el règim burgès de producció, estan dirigits també contra els mateixos instruments de la producció; els obrers, aixecats, destrueixen les mercaderies alienes que els fan la competència, fan malbé les màquines, calen foc a les fàbriques, pugnen per tornar a la posició, ja perduda, de l' obrer medieval.

En aquesta primera etapa, els obrers formen una massa disseminada per tot el país i desunida per la concurrència. Les concentracions de masses d' obrers no són encara fruit de la seua pròpia unió, sinó fruit de la unió de la burgesia, que per tal d' assolir els seus fins polítics propis ha de posar en moviment (cosa que encara aconseguix) tot el proletariat. En aquesta etapa, els proletaris no combaten contra els seus enemics, sinó contra els enemics dels seus enemics, contra els vestigis de la monarquia absoluta, els grans senyors de la terra, els burgesos no industrials, els petits burgesos. La marxa de la història està tota concentrada en mans de la burgesia, i cada triomf així assolit és un triomf de la classe burgesa.

No obstant això, el desenvolupament de la indústria no sols nodreix les files del proletariat, sinó que les estreny i concentra; les seues forces creixen, i creix també la consciència d' elles. I al pas que la maquinària va esborrant les diferències i categories en el treball i reduint els salaris quasi en totes parts a un nivell baix i uniforme, s'anivellen també els interessos i les condicions de vida dins del proletariat. La competència, cada vegada més aguda, entaulada entre la burgesia, i les crisis comercials que desencadena, fan cada vegada més insegur el salari de l' obrer; els progressos incessants i cada dia més veloços del maquinisme augmenten gradualment la inseguretat de la seua existència; les col·lisions entre obrers i burgesos aïllats van prenent el caràcter, cada vegada més assenyalat, de col·lisions entre dues classes. Els obrers comencen a coalitzar-se contra els burgesos, s' associen i uneixen per a la defensa dels seus salaris. Creen organitzacions permanents per a proveir-se en previsió de possibles batalles. De tant en tant esclaten revoltes i sublevacions.

Els obrers arrenquen algun triomf a vegades, però transitori sempre. El vertader objectiu d' aquestes lluites no és assolir un resultat immediat, sinó anar estenent i consolidant la unió obrera. Hi coadjuven els mitjans cada vegada més fàcils de comunicació, creats per la gran indústria i que serveixen per a posar en contacte els obrers de les diverses regions i localitats. Gràcies a aquest contacte, les múltiples accions locals, que per tot arreu presenten idèntic caràcter, esdevenen un moviment nacional, una

lluita de classes. I tota lluita de classes és una acció política. Les ciutats de l'Edat Mitjana, amb els seus camins veïnals, necessitaren segles sencers per a unir-se amb les altres; el proletariat modern, gràcies als ferrocarrils, ha creat la seua unió en uns quants anys.

Aquesta organització dels proletaris com a classe, i per consegüent en partit polític, es veu minada a cada moment per la concurrència entaulada entre els mateixos obrers. Però avança i triomfa sempre, malgrat tot, cada vegada més forta, més ferma, més puixant. I aprofitant-se de les discòrdies que sorgeixen al si de la burgesia, imposa la sanció legal dels seus interessos propis. Així naix en Anglaterra la llei de la jornada de deu hores.

Les col·lisions produïdes entre les forces de l'antiga societat imprimeixen nous impulsos al proletariat. La burgesia lluita incessantment: primer, contra l'aristocràcia; després, contra aquells sectors de la pròpia burgesia els interessos dels quals xoquen amb els progressos de la indústria, i sempre contra la burgesia dels altres països. Per a entaular aquests combats no té més remei que apel·lar al proletariat, reclamar el seu auxili, i arrossegar-lo així a la palestra política. I d'aquesta manera, li subministra elements de força, és a dir, armes contra si mateixa.

A més a més, com hem vist, els progressos de la indústria porten a les files proletàries tota una sèrie d'elements de la classe governant, o com a mínim els col·loquen en les mateixes condicions de vida. I aquests elements subministren al proletariat noves forces.

Finalment, en aquells períodes en què la lluita de classes està a punt de decidir-se, és tan violent i tan clar el procés de desintegració de la classe governant latent al si de la societat antiga, que una petita part d'aqueixa classe s'hi desprèn i abraça la causa revolucionària, passant-se a la classe que té en les seues mans l'esdevenidor. I així com abans una part de la noblesa es passava a la burgesia, ara una part de la burgesia es passa al camp del proletariat; en aquest trànsit trenquen la marxa els intel·lectuals burgesos, que, analitzant teòricament el curs de la història, han assolit veure clar en els seus camins.

De totes les classes que avui s'enfronten amb la burgesia no hi ha més que una vertaderament revolucionària: el proletariat. Les altres pereixen i desapareixen amb la gran indústria; el proletariat, en canvi, és el seu producte genuí i peculiar.

Els elements de les classes mitjanes, el petit industrial, el petit comerciant, l'artesà, el camperol, tots lluiten contra la burgesia per a salvar de la ruïna la seua existència com a tals classes. No són, doncs, revolucionaris, sinó conservadors. Més encara, reaccionaris, perquè pretenen tornar enrere la roda de la història. Tot allò que tenen de revolucionari és el que mira al seu trànsit imminent al proletariat; amb

aqueixa actitud no defensen els seus interessos actuals, sinó els futurs; es desposseeixen de la seua posició pròpia per a abraçar la del proletariat.

El lumpenproletariat, aqueixa putrefacció passiva de les capes més baixes de la vella societat, es veurà arrossegat en part al moviment per una revolució proletària, si bé totes les condicions de la seua vida el fan més propici a deixar-se comprar com instrument de manejos reaccionaris.

Les condicions de vida de la vella societat apareixen ja destruïdes en les condicions de vida del proletariat. El proletari no té béns. Les seues relacions amb la dona i amb els fills no tenen ja res de comú amb les relacions familiars burgeses; la producció industrial moderna, el modern jou del capital, que és el mateix en Anglaterra que en França, en Alemanya que en Amèrica del Nord, borra en ell tot caràcter nacional. Les lleis, la moral, la religió, són per a ell d'altres tants prejudicis burgesos darrere dels que niuen d'altres tants interessos de la burgesia.

Totes les classes que el precediren i van conquerir el poder procuraren consolidar les posicions adquirides sotmetent la societat sencera al seu règim de guanys. Els proletaris només poden conquerir per a si les forces socials de la producció abolint el règim d'apropiació a què es troben subjectes, i amb ell tot el règim d'apropiació de la societat. Els proletaris no tenen gens propi que assegurar: han de destruir totes les seguretats i garanties privades fins a l'actualitat.

Fins ara, tots els moviments socials havien sigut moviments desencadenats per una minoria o en interès d'una minoria. El moviment proletari és el moviment autònom d'una immensa majoria en interès d'una majoria immensa. El proletariat, la capa més baixa i oprimida de la societat actual, no pot redreçar-se, no pot enlairar-se sense fer saltar tota la superestructura de les capes que formen la societat oficial.

Per la seua forma, per bé que no pel seu contingut, la campanya del proletariat contra la burgesia comença sent nacional. És lògic que el proletariat de cada país arrange abans que res els comptes amb la seua pròpia burgesia.

En esbossar, en línies molt generals, les diferents fases de desenvolupament del proletariat, hem seguit les incidències de la guerra civil si fa o no fa amagada que es planteja al si de la societat vigent fins al moment en què aquesta guerra civil desencadena una revolució oberta i franca, i el proletariat, derrocant per la violència la burgesia, assenta les bases del seu poder.

Fins avui, tota societat ha descansat, com hem vist, en l'antagonisme entre les classes oprimides i les opressores. Per a poder oprimir a una classe, però, cal assegurar-li, almenys, les condicions indispensables de vida, perquè altrament s'extingiria, i amb ella la seua explotació. El serf de la gleba es va veure exaltat a membre del municipi sense sortir de la servitud, com el vilà convertit en burgès davall el jou de l'absolutisme

feudal. La situació de l'obrer modern és molt distinta, perquè lluny de millorar conforme progressa la indústria, decau i empitjora per davall del nivell de la seua pròpia classe. L'obrer es depaupera, i el pauperisme es desenrotlla en proporcions molt majors que la població i la riquesa. Heus aquí una prova palmària de la incapacitat de la burgesia per a continuar governant la societat i imposant a aquesta per norma les condicions de la seua vida com a classe. És incapaç de governar, perquè és incapaç de garantir als seus esclaus l'existència ni fins i tot dins de la seua esclavitud, perquè es veu forçada a deixar-los arribar fins a una situació de desemparament en què no té més remei que mantenir-los, quan són ells els qui haurien de mantenir-la a ella. La societat no pot continuar vivint sota l'imperi d'aqueixa classe; la vida de la burgesia s'ha fet incompatible amb la societat.

L'existència i el predomini de la classe burgesa tenen per condició essencial la concentració de la riquesa en mans d'uns quants individus, la formació i increment constant del capital; i aquest, al seu torn, no pot existir sense el treball assalariat. El treball assalariat pressuposa, inevitablement, la concurrència dels obrers entre si. Els progressos de la indústria, que tenen per agent automàtic i espontani la burgesia, imposen, en compte de l'aïllament dels obrers per la concurrència, la seua unió revolucionària per l'organització. I així, en desenvolupar-se la gran indústria, la burgesia veu trontollar sota els seus peus les bases sobre què produeix i s'apropia allò que produeix. I alhora que avança, es cava la seua fossa i cria els seus propis enterramorts. La seua mort i el triomf del proletariat són igualment inevitables.

II. Proletaris i comunistes

Quina relació hi ha entre els comunistes i els proletaris en general?

Els comunistes no formen un partit a banda dels altres partits obrers.

No tenen interessos propis que es distingisquen dels interessos generals del proletariat. No professen principis especials amb què aspiren a modelar el moviment proletari.

Els comunistes no es distingeixen dels altres partits proletaris més que en açò: que destaquen i reivindiquen sempre, en totes i cada una de les accions nacionals proletàries, els interessos comuns i peculiars de tot el proletariat, independents de la seua nacionalitat, i en què en les diverses etapes evolutives recorregudes per la lluita entre el proletariat i la burgesia, mantenen sempre l'interès del moviment enfocat en el seu conjunt.

Els comunistes són, doncs, pràcticament, la part més decidida, l'esperó sempre en tensió de tots els partits obrers del món; teòricament, porten d'avantatge a les grans masses del proletariat la seua clara visió de

les condicions, els camins i els resultats generals a què s'ha d'apropar el moviment proletari.

L'objectiu immediat dels comunistes és idèntic al que persegueixen els altres partits proletaris en general: formar la consciència de classe del proletariat, derrocar el règim de la burgesia, portar el proletariat a la conquesta del poder.

Les proposicions teòriques dels comunistes no descansen ni de bon tros en les idees, en els principis forjats o descoberts per cap redemptor de la humanitat. Són totes elles expressió generalitzada de les condicions materials d'una lluita de classes real i vívida, d'un moviment històric que s'està desenvolupant a la vista de tothom. L'abolició del règim vigent de la propietat no és tampoc cap característica peculiar del comunisme.

Les condicions que formen el règim de la propietat han estat subjectes sempre a canvis històrics, a alteracions històriques constants.

Així, per exemple, la Revolució Francesa va abolir la propietat feudal per a instaurar sobre les seues ruïnes la propietat burgesa.

Allò que caracteritza el comunisme no és l'abolició de la propietat en general, sinó l'abolició del règim de propietat de la burgesia, d'aquesta moderna institució de la propietat privada burgesa, expressió última i la més acabada d'aqueix règim de producció i apropiació basat sobre l'antagonisme de dues classes, sobre l'explotació d'uns homes per altres.

Així entesa, sí que poden els comunistes resumir la seua teoria en aqueixa fórmula: abolició de la propietat privada.

Se'ns retreu que volem destruir la propietat personal ben adquirida, fruit del treball i de l'esforç humà, aqueixa propietat que és per a l'home la base de tota llibertat, l'esperó de totes les activitats i la garantia de tota independència.

La propietat ben adquirida, fruit del treball i de l'esforç humà! ¿Que potser vos referiu a la propietat de l'humil artesà, del petit camperol, precedent històric de la propietat burgesa? No, aqueixa no necessitem destruir-la; el desenvolupament de la indústria ho ha fet ja i ho fa a totes hores.

O voleu referir-vos a la moderna propietat privada de la burgesia?

Digueu-nos: ¿és que el treball assalariat, el treball de proletari, li rendeix propietat? No, ni de bon tros. El que rendeix és capital, aqueixa forma de propietat que es nodreix de l'explotació del treball assalariat, que només pot créixer i multiplicar-se a condició d'engendrar nou treball assalariat per a fer-lo també objecte de la seua explotació. La propietat, en la forma que avui presenta, no admet sortida a aquest antagonisme del capital i el treball assalariat. Detinguem-nos un moment a contemplar els dos termes de l'antítesi.

Ser capitalista és ocupar un lloc, no simplement personal, sinó social, en el procés de la producció. El capital és un producte col·lectiu i no pot

posar-se en marxa més que per la cooperació de molts individus, i encara caldria dir que, en rigor, aquesta cooperació comprèn l'activitat comuna de tots els individus de la societat. El capital no és, doncs, un patrimoni personal, sinó una potència social.

Els que, per tant, aspirem a convertir el capital en propietat col·lectiva, comuna a tots els membres de la societat, no aspirem a convertir en col·lectiva una riquesa personal. A l'única cosa que aspirem és a transformar el caràcter social de la propietat, a desposseir-la del seu caràcter de classe.

Parlem ara del treball assalariat.

El preu mitjà del treball assalariat és el mínim del salari, és a dir, la suma de queviures necessària per a sostenir l'obrer com a tal obrer. Tot allò que l'obrer assalariat adquireix amb el seu treball és, doncs, allò que necessita estrictament per a continuar vivint i treballant. Nosaltres no aspirem de cap manera a destruir aquest règim d'apropiació personal dels productes d'un treball encaminat a crear mitjans de vida: règim d'apropiació que no deixa, com veiem, el menor marge de rendiment líquid i, amb ell, la possibilitat d'exercir influència sobre els altres homes. Al que aspirem és a destruir el caràcter oprobios d'aquest règim d'apropiació en què l'obrer només viu per a multiplicar el capital, que viu tan sols en la mesura que l'interès de la classe dominant aconsella que visca.

En la societat burgesa, el treball viu de l'home no és més que un mitjà d'incrementar el treball acumulat. En la societat comunista, el treball acumulat serà, al contrari, un simple mitjà per a dilatar, fomentar i enriquir la vida de l'obrer.

En la societat burgesa és, doncs, el passat que impera sobre el present; en la comunista, imperarà el present sobre el passat. En la societat burgesa es reserva al capital tota personalitat i iniciativa; l'individu treballador no té iniciativa i personalitat.

I a l'abolició d'aquestes condicions, anomena la burgesia abolició de la personalitat i la llibertat! I, no obstant això, té raó. Aspirem, en efecte, a veure abolides la personalitat, la independència i la llibertat burgesa.

Per llibertat s'entén, dins del règim burgès de la producció, la llibertat de comerç, la llibertat de comprar i vendre.

Desaparegut el comerç, desapareixerà també, forçosament la llibertat de comerç. L'apologia del lliure comerç, com en general totes les ditirambes a la llibertat que entona la nostra burgesia, només tenen sentit i raó de ser en quant signifiquen l'emancipació de les traves i la servitud de l'Edat Mitjana, però empal·lideixen davant l'abolició comunista del comerç, de les condicions burgeses de producció i de la pròpia burgesia.

Vos esgarrifeu perquè volem abolir la propietat privada, com si ja al si de la vostra societat actual, la propietat privada no estigués abolida per a nou desenes parts de la població, com si no existís precisament a costa de

no existir per a aqueixes nou desenes parts! Què és, doncs, allò que, en rigor, ens retraieu? Voler destruir un règim de propietat que té per necessària condició la despulla de la immensa majoria de la societat.

Ens retraieu, per a dir-ho en una paraula, voler abolir la vostra propietat. Doncs sí, a això és al que aspirem.

Per a vosaltres, des del moment que el treball no puga convertir-se ja en capital, en diners, en renda, en una força social monopolitzable; des del moment que la propietat personal no puga ja transformar-se en propietat burgesa, la persona no existeix.

Amb això confesseu que per a vosaltres no hi ha més persona que el burgès, el capitalista. Doncs bé, la personalitat així concebuda és la que nosaltres aspirem a destruir.

El comunisme no priva ningú del poder d'apropiar-se productes socials; l'única cosa que no admet és el poder d'usurpar per mitjà d'aquesta apropiació el treball aliè.

Hom objecta que, abolida la propietat privada, cessarà tota activitat i regnarà la indolència universal.

Si açò fos veritat, ja fa molt de temps que s'hauria estavellat contra l'escull de la folgança una societat com la burgesa, en què aquells que treballen no adquireixen i aquells que adquireixen, no treballen. La vostra objecció ve a reduir-se, al capdavant, a una veritat que no necessita demostració, i és que, en desaparèixer el capital, desapareixerà també el treball assalariat.

Les objeccions formulades contra el règim comunista d'apropriació i producció material, es fan extensives a la producció i apropiació dels productes espirituals. I així com destruir la propietat de classes equival, per al burgès, a destruir la producció, destruir la cultura de classe és per a ell sinònim de destruir la cultura en general.

Aqueixa cultura la pèrdua de la qual tant deplora, és la que converteix en una màquina la immensa majoria de la societat.

En discutir amb nosaltres i criticar l'abolició de la propietat burgesa partint de les vostres idees burgeses de llibertat, cultura, dret, etc., no vos adoneu que aqueixes mateixes idees són altres tants productes del règim burgès de propietat i de producció, de la mateixa manera que el vostre dret no és més que la voluntat de la vostra classe elevada a llei: una voluntat que té el seu contingut i encarnació en les condicions materials de vida de la vostra classe.

Compartiu amb totes les classes dominants que han existit i van perir la idea interessada que el vostre règim de producció i de propietat, obra de condicions històriques que desapareixen en el transcurs de la producció, es basa sobre lleis naturals eternes i sobre els dictats de la raó. Vos expliqueu que haja perit la propietat antiga, vos expliqueu que perís la propietat

feudal; allò que no vos podeu explicar és que perisca la propietat burgesa, la vostra propietat.

Abolició de la família! En parlar d'aquestes intencions satàniques dels comunistes, fins als més radicals xisclen escàndol.

Però vegem: en què es basa la família actual, la família burgesa? En el capital, en el lucre privat. Només la burgesia té una família, en el ple sentit de la paraula; i aquesta família troba el seu complement en la carència forçosa de relacions familiars dels proletaris i en la pública prostitució.

És natural que aqueix tipus de família burgesa desaparega en desaparèixer el seu complement, i que l'una i l'altra deixin d'existir en deixar d'existir el capital, que li serveix de base.

Ens retraieu potser que aspirem a abolir l'explotació dels fills pels seus pares? Sí, és cert, hi aspirem.

Però és, dieu, que pretenem destruir la intimitat de la família, suplantant l'educació domèstica per la social.

¿Que potser la vostra pròpia educació no està també influïda per la societat, per les condicions socials en què es desenrotlla, per la intromissió més o menys directa en ella de la societat a través de l'escola, etc.? No són precisament els comunistes els que inventen aqueixa intromissió de la societat en l'educació; allò que fan és modificar el caràcter que avui té i sostreure l'educació a la influència de la classe dominant.

Aqueixos tòpics burgesos de la família i l'educació, de la intimitat de les relacions entre pares i fills, són més grotescos i descarats com més la gran indústria va esgarrant els llaços familiars dels proletaris i convertint els fills en simples mercaderies i mers instruments de treball.

Però és que vosaltres, els comunistes, ens crida a cor la burgesia sencera, preteneu col·lectivitzar les dones!

El burgès, que no veu en la seua dona més que un simple instrument de producció, en sentir-nos proclamar la necessitat que els instruments de producció siguen explotats col·lectivament, arribà a la conclusió que el règim col·lectiu es farà extensiu igualment a la dona.

No adverteix que del que es tracta és precisament d'acabar amb la situació de la dona com a mer instrument de producció.

Res més ridícul, d'altra banda, que aqueixes ostentacions d'indignació, omplida d'alta moral dels nostres burgesos, en parlar de la tan cloquejada col·lectivització de les dones pel comunisme. No; els comunistes no s'han de molestar en implantar allò que ha existit sempre o quasi sempre en la societat.

Els nostres burgesos, no contents de tenir a la seua disposició les dones i els fills dels seus proletaris (i no parlem de la prostitució oficial!), senten una grandíssima fruïció en seduir-se els uns als altres les seues dones.

En realitat, el matrimoni burgès és ja la comunitat de les esposes. Com a màxim, podria retreure's als comunistes pretendre substituir aquest hipòcrita i pudorós règim col·lectiu d'avui per una col·lectivització oficial, franca i oberta, de la dona. D'altra banda, és fàcil comprendre que, en abolir-se el règim actual de producció, desapareixerà amb ell el sistema de comunitat de la dona que engendra, i que es refugia en la prostitució, en l'oficial i en l'encoberta.

Als comunistes se'ns retreu també que vullguem abolir la pàtria, la nacionalitat.

Els treballadors no tenen pàtria. Mal se'ls pot llevar allò que no tenen. No obstant això, sent la mira immediata del proletariat la conquesta del poder polític, la seua exaltació a classe nacional, a nació, és evident que també en ell rau un sentit nacional, tot i que aqueix sentit no coincidisca ni de bon tros amb el de la burgesia.

Ja el mateix desenvolupament de la burgesia, el lliure canvi, el mercat mundial, la uniformitat regnant en la producció industrial, amb les condicions de vida que engendra, s'encarreguen d'esborrar més i més les diferències i antagonismes nacionals.

El triomf del proletariat acabarà de fer-los desaparèixer. L'acció conjunta dels proletaris, si més no en les nacions civilitzades, és una de les condicions primordials de la seua emancipació.

En la mesura i alhora que desaparega l'explotació d'uns individus per altres, desapareixerà també l'explotació d'unes nacions per altres.

Amb l'antagonisme de les classes al si de cada nació, s'esborrarà l'hostilitat de les nacions entre elles.

No volem entrar a analitzar les acusacions que es fan contra el comunisme des del punt de vista religiós, filosòfic i ideològic en general.

No cal ser un linx per a veure que, en canviar les condicions de vida, les relacions socials, l'existència social de l'home, canvien també les seues idees, les seues opinions i els seus conceptes, la seua consciència, en una paraula.

La història de les idees és una prova palmària de com canvia i es transforma la producció espiritual amb la material. Les idees imperants en una època han sigut sempre les idees pròpies de la classe imperant.

Es parla d'idees que revolucionen tota una societat; amb això, no es fa més que donar expressió a un fet, i és que al si de la societat antiga han germinat ja els elements per a la nova, i alhora que s'esfumen o enfonsen les antigues condicions de vida, s'enfonsen i esfumen les idees antigues.

Quan el món antic estava a punt de desaparèixer, les religions antigues foren vençudes i suplantades pel cristianisme. Al segle XVIII, quan les idees cristianes sucumbien davant el racionalisme, la societat feudal pugnava desesperadament, fent un últim esforç, amb la burgesia, llavors revolucionària. Les idees de llibertat de consciència i de llibertat

religiosa no van fer més que proclamar el triomf de la lliure concurrència en el món ideològic.

Se'ns dirà que les idees religioses, morals, filosòfiques, polítiques, jurídiques, etc., encara que patiscen alteracions al llarg de la història, porten sempre un fons de perennitat, i que per davall d'aqueixos canvis sempre hi ha hagut una religió, una moral, una filosofia, una política, un dret.

A més, se'ns dirà que hi ha veritats eternes, com la llibertat, la justícia, etc., comunes a totes les societats i a totes les etapes de progrés de la societat. Doncs bé, el comunisme (continua l'argument) ve a destruir aquestes veritats eternes, la moral, la religió, i no a substituir-les per unes altres de noves; ve a interrompre violentament tot el desenvolupament històric anterior.

Vegem a què queda reduïda aquesta acusació. Fins avui, tota la història de la societat ha sigut una constant successió d'antagonismes de classes, que revisten diverses modalitats, segons les èpoques.

Siga quina siga, però, la forma que en cada cas adopte, l'explotació d'una part de la societat per l'altra és un fet comú a totes les èpoques del passat. Res té, doncs, d'estrany que la consciència social de totes les èpoques s'atinga, a despit de tota la varietat i de totes les divergències, a certes formes comunes, formes de consciència fins que l'antagonisme de classes que les informa no desaparega radicalment.

La revolució comunista ve a trencar de la manera més radical amb el règim tradicional de la propietat; res té, doncs, d'estrany que es veja obligada a trencar, en el seu desenvolupament, de la manera també més radical, amb les idees tradicionals.

Però no volem detenir-nos per més temps en els reprotxes de la burgesia contra el comunisme.

Ja hem vista abans que el primer pas de la revolució obrera és l'enlairament del proletariat a la categoria de classe dominant, la conquesta de la democràcia per mitjà de la lluita.

El proletariat es valdrà del poder per a anar desposseint gradualment la burgesia de tot el capital, de tots els instruments de la producció, centralitzant-los en mans de l'estat, és a dir, del proletariat organitzat com a classe governant, i procurant fomentar per tots els mitjans i amb la major rapidesa possible les energies productives.

Clar està que, al principi, açò només podrà dur-se a terme mitjançant una acció despòtica sobre la propietat i el règim burgès de producció, per mitjà de mesures que, tot i que de moment semblen econòmicament insuficients i insostenibles, en el transcurs del moviment seran un gran ressort propulsor i que són imprescindibles com a recurs per a subvertir tota la forma de producció.

Aquestes mesures no podran ser les mateixes, naturalment, en tots els països.

Per als més progressius esmentarem unes quantes, susceptibles, sens dubte, de ser aplicades amb caràcter més o menys general, segons els casos.

1. Expropiació de la propietat immoble i aplicació de la renda del sòl a les despeses públiques.

2. Fort impost progressiu.

3. Abolició del dret d'herència.

4. Confiscació de la fortuna dels emigrats i rebels.

5. Centralització del crèdit en l'estat por mitjana d'un Banc Nacional amb capital de l'estat i règim de monopoli.

6. Nacionalització dels transports.

7. Multiplicació de les fàbriques nacionals i dels mitjans de producció, rompuda i millora de terrenys d'acord amb un pla col·lectiu.

8. Proclamació del deure general de treballar; creació d'exèrcits industrials, principalment al camp.

9. Articulació de les explotacions agrícoles i industrials; tendència a anar esborrant gradualment les diferències entre el camp i la ciutat.

10. Educació pública i gratuïta de tots els xiquets. Prohibició del treball infantil a les fàbriques sota la seua forma actual. Règim combinat de l'educació amb la producció material, etc.

Tan prompte com, en el transcurs del temps, hagen desaparegut les diferències de classe i tota la producció estiga concentrada en mans de la societat, l'estat perdrà tot caràcter polític. El poder polític no és, en rigor, més que el poder organitzat d'una classe per a l'opressió de l'altra. El proletariat es veu forçat a organitzar-se com a classe per a lluitar contra la burgesia; la revolució el porta al poder; tan prompte com des d'ell, però, com a classe governant, derroque per la força el règim vigent de producció, amb aquest farà desaparèixer les condicions que determinen l'antagonisme de classes, les classes mateixes, i, per tant, la seua pròpia sobirania com a tal classe.

I a la vella societat burgesa, amb les seues classes i els seus antagonismes de classe, substituirà una associació en què el lliure desenvolupament de cadascú condicione el lliure desenvolupament de tots.

III. Literatura socialista i comunista

I. El socialisme reaccionari

a) El socialisme feudal

L'aristocràcia francesa i anglesa, que no es resignava a abandonar el seu lloc històric, es va dedicar, quan ja no va poder fer una altra cosa, a escriure libels contra la moderna societat burgesa. En la revolució francesa

de juliol de 1830, en el moviment reformista anglès, tornà a sucumbir davant l'odiat arribista. I en no poder entaular ja cap batalla política seriosa, no li quedava més arma que la ploma. Però també en la palestra literària havien canviat els temps; ja no era possible continuar emprant el llenguatge de l'època de la Restauració. Per a guanyar-se simpaties, l'aristocràcia hagué d'oblidar aparentment els seus interessos i acusar la burgesia, sense tenir present més interès que el de la classe obrera explotada. D'aquesta manera, es donava el gust de provocar el seu adversari i vencedor amb amenaces i de mussitar-li a cau d'orella profecies més o menys catastròfiques.

Així nasqué el socialisme feudal, una barreja de lament, ressò del passat i rumor sord de l'esdevenidor; un socialisme que de tant en tant assestava a la burgesia un colp enmig del cor amb els seus judicis sardònics i acerats, però que gairebé sempre movia a riulla per la seua total incapacitat per a comprendre la marxa de la història moderna.

A fi d'atreure cap a si el poble, arborava el sac del captaire proletari per bandera. Però totes les vegades el seguia, el poble veia brillar a les esquenes dels cabdills les velles armes feudals i es dispersava amb una riallada res continguda i prou irrespectuosa.

Una part dels legitimistes francesos i la jove Anglaterra, van ser els més perfectes organitzadors d'aquest espectacle.

Aqueixos senyors feudals, que tant insisteixen en demostrar que els seus modes d'explotació no s'assemblaven en res als de la burgesia, s'obliden d'una cosa, i és que les circumstàncies i condicions en què ells duïen a terme la seua explotació han desaparegut. I, en enorgullir-se que davall el seu règim no existia el modern proletariat, no adverteixen que aquesta burgesia moderna que tant abominen, és un producte històricament necessari de la seua ordre social.

D'altra banda, no es molesten gran cosa en encobrir el segell reaccionari de les seues doctrines, i així s'explica que la seua més rabiosa acusació contra la burgesia siga, precisament, crear i fomentar sota el seu règim una classe que està cridada a derruir tot l'ordre social heretat.

Allò que més retreuen a la burgesia no és engendrar un proletariat, sinó engendrar un proletariat revolucionari.

Per això, en la pràctica estan sempre disposats a participar en totes les mesures violentes i repressions contra la classe obrera, i en la prosaica realitat es resignen, tanmateix totes les retòriques ampul·loses, a recol·lectar també els ous d'or i a transformar la noblesa, l'amor i l'honor cavallerescos pel vil tràfic en llana, remolatxa i aiguardent.

Com els capellans van sempre de bracet dels senyors feudals, no és estrany que amb aquest socialisme feudal conflüisca el socialisme clerical.

Res més fàcil que donar a l'ascetisme cristià un vernís socialista. ¿Que no combaté també el cristianisme contra la propietat privada, contra

el matrimoni, contra l'estat? ¿No va predicar enfront de les institucions la caritat i l'almoïna, el celibat i el càstig de la carn, la vida monàstica i l'església? El socialisme cristià no és més que l'aigua beneïta amb què el clergue beneeix el despit de l'aristòcrata.

b) El socialisme petit burgès

L'aristocràcia feudal no és l'única classe derrocada per la burgesia, l'única classe les condicions de vida de la qual ha vingut a oprimir i matar la societat burgesa moderna. Els vilans medievals i els petits camperols van ser els precursors de la moderna burgesia. I als països en què la indústria i el comerç no han assolit un nivell suficient de desenvolupament, aquesta classe continua vegetant al costat de la burgesia ascensional.

En aquells altres països en què la civilització moderna assoleix un cert grau de progrés, ha vingut a formar-se una nova classe petit burgesa que flota entre la burgesia i el proletariat i que, si bé gira constantment al voltant de la societat burgesa com a satèl·lit seu, no fa més que brindar nous elements al proletariat, precipitats a aquest per la concurrència; en desenvolupar-se la gran indústria arriba un moment en què aquesta part de la societat moderna perd la seua substantivitat i es veu suplantada en el comerç, en la manufactura i en l'agricultura pels capatassos i els mossos.

En països com França, que la classe camperola representa molt més de la meitat de la població, era natural que certs escriptors, en abraçar la causa del proletariat contra la burgesia, prengueren per norma, per a criticar el règim burgès, els interessos dels petits burgesos i els camperols, simpatitzant per la causa obrera amb l'ideari de la petita burgesia. Així nasqué el socialisme petit burgès. El seu representant més caracteritzat, tant a França com en Anglaterra, és Sismondi.

Aquest socialisme ha analitzat amb una gran agudesia les contradiccions del modern règim de producció. Ha desemmascarat les argücies hipòcrites amb què pretenen justificar-les els economistes. Ha palesat de manera irrefutable, els efectes anihiladors del maquinisme i la divisió del treball, la concentració dels capitals i la propietat immoble, la superproducció, les crisis, la inevitable desaparició dels petits burgesos i camperols, la misèria del proletariat, l'anarquia regnant en la producció, les desigualtats irritants que clamen en la distribució de la riquesa, l'anihiladora guerra industrial d'unes nacions contra altres, la dissolució dels costums antics, de la família tradicional, de les velles nacionalitats.

Però en allò que afecta ja les seues fórmules positives, aquest socialisme no té més aspiració que restaurar els antics mitjans de producció i de canvi, i amb ells el règim tradicional de propietat i la societat tradicional, quan no pretén tornar a encaixar per la força els moderns mitjans de producció i de canvi dins del marc del règim de propietat que

van fer i forçosament havien de fer saltar. En tots dos casos, és reaccionari i utòpic alhora.

En la manufactura, la restauració dels vells gremis, i al camp, la implantació d'un règim patriarcal: heus aquí les seues dues magnes aspiracions.

Avui, aquest corrent socialista ha vingut a caure en un marasme covard.

c) El socialisme alemany o “vertader” socialisme

La literatura socialista i comunista de França, nascuda davall la pressió d'una burgesia governant i expressió literària de la lluita entaulada contra la seua dominació, va ser importada a Alemanya en el mateix instant en què la burgesia començava a sagnar el jou de l'absolutisme feudal.

Els filòsofs, mitjos filòsofs i grans erudits del país assimilaren cobdiciosament aquella literatura, però oblidant que amb les doctrines no havien passat la frontera també les condicions socials a què responien. En enfrontar-se amb la situació alemanya, la literatura socialista francesa va perdre tota la seua importància pràctica directa, per a assumir una fisonomia purament literària i esdevenir una ociosa especulació sobre l'esperit humà i les seues projeccions sobre la realitat. I així, mentre que els postulats de la primera revolució francesa eren, per als filòsofs alemanys del segle XVIII, els postulats de la “raó pràctica” en general, les aspiracions de la burgesia francesa revolucionària representaven als seus ulls les lleis de la voluntat pura, de la voluntat ideal, d'una voluntat vertaderament humana.

L'única preocupació dels literats alemanys era harmonitzar les noves idees franceses amb la seua vella consciència filosòfica, o, més ben dit, assimilar des del seu punt de vista filosòfic aquelles idees.

Aquesta assimilació es va dur a terme pel mateix procediment amb què s'assimila un una llengua estrangera: traduint-la.

Tot el món sap que els monjos medievals es dedicaven a recamar els manuscrits que atresoraven les obres clàssiques del paganisme amb tot gènere d'insubstancials històries de sants de l'església catòlica. Els literats alemanys van procedir amb la literatura francesa profana d'una manera inversa. El que van fer fou empalmar els seus absurds filosòfics als originals francesos. I així, on l'original desenrotllava la crítica dels diners, ells van posar: “expropiació del ser humà”; on es criticava l'estat burgès: “supressió de l'imperi de la universalitat abstracta”, i així per l'estil.

Aquesta interpel·lació de locucions i galimaties filosòfics en les doctrines franceses, va ser batejada amb els noms de “filosofia de l'acció”, “vertader socialisme”, “ciència alemanya del socialisme”, “fonamentació filosòfica del socialisme”, i d'altres semblants.

D'aquesta manera, la literatura socialista i comunista francesa perdia tota la seua virilitat. I com que, en mans dels alemanys, no expressava ja la lluita d'una classe contra una altra classe, el professor germànic es feia la il·lusió d'haver superat la "unilateralitat francesa"; a manca de vertaderes necessitats pregonava la de la veritat, i a falta dels interessos del proletariat mantenia els interessos del ésser humà, de l'home en general, d'aqueix home que no reconeix classes, que ha deixat de viure en la realitat per a formar part del cel boirós de la fantasia filosòfica.

No obstant això, aquest socialisme alemany, que tan seriosament prenia els seus desmaiats exercicis escolars i que tant i tan solemnement trompetejava, va anant perdent a poc a poc la seua pedantesca innocència.

En la lluita de la burgesia alemanya, i principalment, de la prussiana, contra el règim feudal i la monarquia absoluta, el moviment liberal fou prenent un caire més seriós.

Açò ofería al "vertader" socialisme l'ocasió abellida per a oposar al moviment polític les reivindicacions socialistes, per a fulminar els coneguts anatemes contra el liberalisme, contra l'estat representatiu, contra la lliure concurrència burgesa, contra la llibertat de premsa, la llibertat, la igualtat i el dret burgesos, predicant davant la massa del poble que amb aquest moviment burgès no en sortiria guanyant res i sí que perdent molt. El socialisme alemany es cuidava d'oblidar oportunament que la crítica francesa, de la que no era més que un ressò sense vida, pressuposava l'existència de la societat burgesa moderna, amb les seues peculiars condicions materials de vida i la seua organització política adequada, supòsits previs ambdós entorn dels quals girava precisament la lluita en Alemanya.

Aquest "vertader" socialisme estigué al servei dels governs absoluts alemanys, amb tota la seua cohort de clergues, mestres d'escola, nobles rurals i buròcrates, perquè els servia d'espantall contra l'amenaçadora burgesia. Era una espècie de mel·liflu complement a les feroçes fuetades i a les bales de fusell amb què aqueixos governs rebien els aixecaments obrers.

Però el "vertader" socialisme, a més de ser, com veiem, una arma en mans dels governs contra la burgesia alemanya, encarnava d'una manera directa un interès reaccionari, l'interès de la baixa burgesia del país. La petita burgesia, heretada del segle XVI i que des d'aleshores no havia cessat d'aflorar sota diverses formes i modalitats, constitueix en Alemanya la vertadera base social de l'ordre vigent.

Conservar aquesta classe és conservar l'ordre social imperant. Del predomini industrial i polític de la burgesia tem la ruïna segura, tant per la concentració de capitals que això significa, com perquè entranya la formació d'un proletariat revolucionari. El "vertader" socialisme venia a matar tots dos pardals d'un sol tret. Per això, es va estendre per tot el país com una vertadera epidèmia.

La vestidura ampul·losa en què els socialistes alemanys embolcallaven el grapat d'ossos de les seues "veritats eternes", un vestidura teixida amb brins especulatiu, brodat amb les flors retòriques del seu enginy, amerat de boires malenconioses i romàntiques, feia encara més gustosa la mercaderia per a aqueix públic.

Per la seua banda, el socialisme alemany comprenia més clarament cada vegada que la seua missió era la de ser l'alt representant i capdavanter d'aqueixa baixa burgesia.

Va proclamar a la nació alemanya com a nació model i al súbdit alemany com el tipus exemplar d'home. Va donar a tots els seus servilismes i vileses un fondo i ocult sentit socialista, tornant-los en el contrari del que en realitat eren. I en alçar-se curiosament contra les tendències "bàrbares i destructives" del comunisme, subratllant com a contrast la imparcialitat sublim de les seues pròpies doctrines, alienes a tota lluita de classes, no feia més que traure l'última conseqüència lògica del seu sistema. Tota la pretesa literatura socialista i comunista que circula per Alemanya, amb poquíssimes excepcions, professa aquestes doctrines fastigoses i enervants.

2. El socialisme burgès o conservador

Una part de la burgesia desitja mitigar les injustícies socials per tal d'assegurar l'existència de la societat burgesa.

Es troben en aquest bàndol els economistes, els filantrops, els humanitaris, els que aspiren a millorar la situació de les classes obreres, els organitzadors d'actes de beneficència, les societats protectores d'animals, els promotors de campanyes contra l'alcoholisme, els predicadors i reformadors socials de tota mena.

Però, a més, d'aquest socialisme burgès han sortit vertaders sistemes doctrinals. Servisca d'exemple la *Filosofia de la misèria* de Proudhon.

Els burgesos socialistes considerarien ideals les condicions de vida de la societat moderna sense les lluites i els perills que, necessàriament, comporten. El seu ideal és la societat existent, depurada dels elements que la corroeixen i revolucionen: la burgesia sense el proletariat. És natural que la burgesia es represente el món en què governa com el millor dels mons possibles. El socialisme burgès eleva aquesta idea consoladora a sistema o semisistema. I en invitar el proletariat a què el realitze, prenent possessió de la nova Jerusalem, allò que, en realitat, exigeix d'ell que romanga en l'actual sistema de societat, però desterrant la deplorable idea que se'n forma.

Una segona modalitat, encara que menys sistemàtica prou més pràctica, de socialisme, pretén espantar la classe obrera de tot moviment revolucionari fent-li veure que allò que a ella li interessa no són tals o quals canvis polítics sinó, simplement, determinades millores en les condicions

materials, econòmiques, de la seua vida. Clar està que aquest socialisme es cuida de no incloure entre els canvis que afecten les “condicions materials de vida” l’abolició del règim burgès de producció, que només es pot assolir per la via revolucionària; les seues aspiracions es contrauen a aqueixes reformes administratives que són conciliables amb l’actual règim de producció i que, per tant, no toquen en res les relacions entre el capital i el treball assalariat, servint només (en el millor dels casos) per a abaratir a la burgesia les costes del seu regnat i sanejar-li el pressupost.

Aquest socialisme burgès a què ens referim, només troba expressió adequada allí on es converteix en mera figura retòrica.

Demanam el lliure canvi en interès de la classe obrera! En interès de la classe obrera demanam aranzels protectors! Demanam presons cel·lulars en interès de la classe treballadora! Hem donat, per fi, amb la suprema i única seriosa aspiració del socialisme burgès.

Tot el socialisme de la burgesia es redueix, en efecte, a una tesi i és que els burgesos ho són i han de seguir sent-ho... en interès de la classe treballadora.

3. El socialisme i el comunisme crític

No volem referir-nos aquí a les doctrines que en totes les grans revolucions modernes abracen les aspiracions del proletariat (obres de Babeuf, etc.).

Les primeres temptatives del proletariat per a aprofundir directament en els seus interessos de classe, en moments de commoció general, en el període d’enfonsament de la societat feudal, havien d’ensopegar, necessàriament, amb la manca de desenvolupament del mateix proletariat, d’una banda, i d’una altra amb l’absència de les condicions materials indispensables per a la seua emancipació, que havien de ser el fruit de l’època burgesa. La literatura revolucionària que guia aquests primers passos vacil·lants del proletariat és, i necessàriament havia de ser-ho, jutjada pel seu contingut, reaccionària. Aquestes doctrines professen un ascetisme universal i un maldestre i vague igualitarisme.

Els vertaders sistemes socialistes i comunistes, els sistemes de Saint-Simon, de Fourier, d’Owen, etc., brollen en la primera fase embrionària de les lluites entre el proletariat i la burgesia, tal com més amunt la deixem esbossada. (veure el capítol “Burgesos i proletaris”).

Cert és que els autors d’aquests sistemes penetren ja en l’antagonisme de les classes i en l’acció dels elements dissolvents que germinen al si de la pròpia societat governant. Però no encerten encara a veure en el proletariat una acció històrica independent, un moviment polític propi i peculiar.

I com l’antagonisme de classe es desenvolupa sempre alhora que la indústria, es troben que els falten les condicions materials per a

l'emancipació del proletariat, i és en va que es debaten per crear-les mitjançant una ciència social i a força de lleis socials. Aqueixos autors pretenen suplantar l'acció social per la seua acció personal especulativa, les condicions històriques que han de determinar l'emancipació proletària per condicions fantàstiques que ells mateixos es forgen, la gradual organització del proletariat com a classe per una organització de la societat inventada al seu antull. Per a ells, el curs universal de la història que ha de venir es resol en la propaganda i pràctica execució dels seus plans socials.

És cert que en aqueixos plans tenen la consciència de defensar primordialment els interessos de la classe treballadora, però només perquè la consideren la classe que pateix més. És l'única funció en què existeix per a ells el proletariat.

La forma embrionària que encara presenta la lluita de classes i les condicions en què es desenrotlla la vida d'aquests autors fa que es consideren aliens a aqueixa lluita de classes i com situats en un pla molt superior. Aspiren a millorar les condicions de vida de tots els individus de la societat, fins i tot els millor acomodats. D'aquí que no cessen d'apel·lar a la societat sencera sense distinció, quan no es dirigeixen amb preferència a la pròpia classe governant. Abriguen la seguretat que basta conèixer el seu sistema per a acatar-lo com el pla més perfecte per a la millor de les societats possibles.

Per això, rebutgen tot allò que siga acció política, i molt principalment la revolucionària; volen realitzar les seues aspiracions per la via pacífica i intenten obrir pas al nou evangeli social predicant amb l'exemple, per mitjà de petits experiments que, naturalment, els fallen sempre.

Aquestes descripcions fantàstiques de la societat del demà brollen en una època en què el proletariat no ha assolit encara la maduresa, en una època en què, per tant, es forja encara una sèrie d'idees fantàstiques sobre el seu destí i posició i es deixa portar pels primers impulsos, purament intuïtius, de transformar radicalment la societat.

I, no obstant això, en aquestes obres socialistes i comunistes hi ha ja un principi de crítica, ja que ataquen tots els fonaments de la societat existent. Per això, han contribuït notablement a il·lustrar la consciència de la classe treballadora. Però les seues doctrines de caràcter positiu sobre la societat futura, les que prediquen, per exemple, que en ella s'esborraran les diferències entre la ciutat i el camp o les que proclamen l'abolició de la família, de la propietat privada, del treball assalariat, el triomf de l'harmonia social, la transformació de l'estat en un simple organisme administratiu de la producció... giren totes al voltant de la desaparició de la lluita de classes, d'aqueixa lluita de classes que comença a dibuixar-se i que ells a penes si coneixen en la seua primera i informe vaguetat. Per això, totes les seues doctrines i aspiracions tenen un caràcter purament utòpic.

La importància d'aquest socialisme i comunisme crític utòpic està en raó inversa al desenvolupament històric de la societat. Al pas que la lluita de classes es defineix i accentua, va perdent importància pràctica i sentit teòric aqueixa fantàstica posició de superioritat respecte a ella, aqueixa fe fantàstica en la seua supressió. Per això, malgrat que alguns dels autors d'aquests sistemes socialistes foren en molts aspectes vertaders revolucionaris, els seus deixebles formen avui en dia sectes indiscutiblement reaccionàries, que arboren i mantenen impertèrrites les velles idees dels seus mestres enfront dels nous camins històrics del proletariat. Són, doncs, conseqüents quan pugnen per mitigar la lluita de classes i per conciliar l'inconciliable. I continuen somiant amb la fundació de falansteris, amb la colonització interior, amb la creació d'una petita Icària, edició en miniatura de la nova Jerusalem... I per a alçar tots aqueixos castells en l'aire, no tenen més remei que apel·lar a la filantròpica generositat dels cors i les butxaques burgeses. A poc a poc van relliscant a la categoria dels socialistes reaccionaris o conservadors, dels quals només es distingeixen per la seua sistemàtica pedanteria i pel fanatisme supersticiós amb què combreguen en les llegendes de la seua ciència social. Heus aquí per què s'enfronten rabiosament amb tots els moviments polítics a què es lliura el proletariat, prou cec per a no creure en el nou evangeli que ells li prediquen.

En Anglaterra, els owenistes s'alcen contra els cartistes, i a França, els reformistes tenen davant els deixebles de Fourier.

IV. Actitud dels comunistes envers els altres partits de l'oposició

Després del que hem dit en el capítol II, és fàcil comprendre la relació que mantenen els comunistes amb els altres partits obrers ja existents, amb els cartistes anglesos i amb els reformadors agraris d'Amèrica del Nord.

Els comunistes, tot i que lluitant sempre per assolir els objectius immediats i defensar els interessos quotidians de la classe obrera, representen alhora, dins del moviment actual, el seu esdevenidor. A França s'alien al partit democràtic socialista contra la burgesia conservadora i radical, però sense renunciar per açò al seu dret de crítica enfront dels tòpics i les il·lusions procedents de la tradició revolucionària.

En Suïssa recolzen als radicals, sense ignorar que aquest partit és una mescla d'elements contradictoris: de demòcrates socialistes, a la manera francesa, i de burgesos radicals.

En Polònia, els comunistes recolzen el partit que sosté la revolució agrària, com a condició prèvia per a l'emancipació nacional del país, el partit que provocà la insurrecció de Cracòvia en 1846.

En Alemanya, el partit comunista lluitarà al costat de la burgesia, mentre aquesta actue revolucionàriament, entaulant amb ella la batalla a la monarquia absoluta, a la gran propietat feudal i a la petita burgesia.

Però tot açò sense deixar un sol instant de treballar entre els obrers, fins a afermar en ells amb la major claredat possible la consciència de l'antagonisme hostil que separa la burgesia del proletariat, per tal que, arribat el moment, els obrers alemanys es troben preparats per a girar contra la burgesia, com altres tantes armes, aqueixes mateixes condicions polítiques i socials que la burgesia, una vegada que triomfe, no tindrà més remei que implantar; perquè en el mateix instant que siguen derrocades les classes reaccionàries comence, automàticament, la lluita contra la burgesia.

Les mirades dels comunistes convergeixen amb un especial interès sobre Alemanya, perquè no desconeixen que aquest país està en vigílies d'una revolució burgesa i que aqueixa sacsada revolucionària es va a desenrotllar davall les propícies condicions de la civilització europea i amb un proletariat molt més potent que el d'Anglaterra en el segle XVII i el de França en el XVIII, raons totes perquè la revolució alemanya burgesa que s'apropa no siga més que el preludi immediat d'una revolució proletària.

Resumint: els comunistes recolzen en tot arreu qualsevol moviment revolucionari contra el règim social i polític imperant.

En tots aquests moviments fan ressaltar el problema de la propietat (a títol de punt primordial del moviment), per poc o molt avançada que siga la forma que haja pres.

Finalment, els comunistes treballen per arribar a la unió i entesa dels partits democràtics de tots els països.

Els comunistes tenen per indigne ocultar les seues idees i intencions. Obertament declaren que els seus objectius només es poden assolir derrocant per la violència tot l'ordre social existent. Tremolen, si volen, les classes governants, davant la perspectiva d'una revolució comunista! Els proletaris, amb ella, no tenen res a perdre, com no siga les seues cadenes. Tenen, en canvi, un món sencer a guanyar.

Proletaris de tots els països, uniu-vos!

En cuadernos de formación marxista:

Problemas de la vida cotidiana, Trotsky

Marx y las crisis del modo de producción capitalista, S. Just

Lenin: El imperialismo, fase superior del capitalismo (extractos), 2ª edición

La crisis, Marx

El nuevo curso, Trotsky

El marxismo y su método (seminario)

Bases económicas del marxismo (seminario)

El marxismo y nuestra época, Trotsky

El marxisme i la Nostra època, Trotski

A noventa años del Manifiesto Comunista, Trotsky

El Capital, Volumen I, Max (extractado), Otto Rühle

Manifest del Partit Comunista (Noranta anys del Manifest Comunista, Prefaci de Trotski)

En Edicions Internacionals Sedov

Declaración de los Derechos del Pueblo Trabajador y Explotado, Lenin 1918, III

Congreso de los Soviets de toda Rusia

Documentos históricos recuperados por el Grupo Germinal

Los cuatro primeros congresos de la Internacional Comunista

Obres escollides de Lenin en català

Obres escollides de Rosa Luxemburg en català

Rosa Luxemburg en castellano

Trotsky inédito en Internet y castellano

Años 30: Materiales de la Oposición Comunista de España, de la Izquierda Comunista Española y de la Sección B-L de España

Edita: Germinal – nucli en defensa del marxisme

germinal_1917@yahoo.es

www.grupgerminal.org

Quaderns de formació marxista
